

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB4

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB4", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 20*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2002 , s. 1a.
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb4-txt-shoot-idb433f32f-64e7-493f-951c-488c4707f6de.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 20

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Fader i Himlene! Saa ofte frembærer Menigheden sin Forbøn til Dig for alle dem, som syge og sorigfulde ere; og naar Nogen iblandt os ligger, ak paa sit Yderste, i livsfarlig Sygdom, da begjeres der stundom Menighedens særlige Forbøn: give Du os, at vi, hver især, itide ret maatte vorde opmærksomme paa, hvilken Sygdom det er, der er Sygdommen til Døden, og paa, hvorledes vi alle ere saaledes syge! Og Du, vor Herre, Jesus Christus, Du, der kom til Verden for at helbrede dem, der lide af denne Sygdom, ak under hvilken vi Alle lide, men for hvilken Du kun kan helbrede dem, der ere sig bevidste, at være saaledes syge: hjælpe Du os i denne Sygdom at tye til Dig, for at helbredes fra den! Og Du, Gud den Hellig-Aand, Du, der kommer os til Hjælp i vor Sygdom, hvis vi oprigtigt ville helbredes: bliv Du hos os, at vi intet Øieblik, til vor egen Fordærvelse, unddrage os Lægens Hjælp, men blive hos Ham – frelste fra Sygdommen. Thi at være hos Ham er at frelses fra Sygdommen, og kun naar vi ere hos Ham, ere vi frelste fra Sygdommen!

NB4:3

#

.... Det Ønskelige i at kunne om muligt undgaae al Averteren af Bøgerne, og derved forhaabentligen al velmeent Avis-Efterstræbelse, der vil følge En hjem eller ud; thi vel skal det være usædvanligt og forsaavidt upassende, at en ung Pige gaaer alene hjem om Aftenen, men, naar galt skal være, naar hun »ikke kan faae Andre til at følge sig«, saa vil hun dog vistnok langt foretrække at gaae alene.

NB4:4

#

Det er dog saare dybsindigt hele Anlægget til *1001 Nat*. Denne Strid mellem Mandlighed og Qvindlighed, at Qvindligheden seirer ved Hjælp af sin Fortællen, sin Overtalen. Sultanen, der fra Grunden har opdaget alle Qvinders Utroskab, vil for Fremtiden lade enhver Qvinde ihjelslaae efter een eneste Nat. Da tilbyder Schehersad sig at frelse Kjønnen (thi da Sultanen fordrer een hver Nat, maatte det jo snart ende med Qvindernes Udryddelse) og hun frelser Kjønnen ved at fortælle. ɔ: hør aldrig paa en Qvinde. Faaer hun først Lov at fortælle, saa bliver Du hende aldrig qvit. Det er i Grunden en frygtelig Seighed. Saaledes kunde ingen Mand holde ud at leve hen, i Dødens Mulighed gjennem tre Aar – men en Qvinde kan det, naar hun blot faaer Lov at fortælle. Et Brud har en Qvinde ikke Styrke til, ell. ondt ved at beslutte, men hun kan seire derved, at Du ikke kan blive hende qvit.

NB4:5

#

Der skal skrives nogle Taler

til Opvækkelse

Tanker, som anfalde saare bag fra – til Opbyggelse.

[a] »Et Overfald af Tanker«

»Forvar Din Fod naar Du gaaer til Herrens Huus«
(Prædikerens) cfr en af de tidligere Journaler.

[b] Journalen NB² p 147-48
Ø.

D^t0p.242n: og 243

Denne skal være Indgangen.

I de følgende Taler skal saa Texten vælges saaledes,
at det seer ud som et Evangelium, og ogsaa er det,
men saa kommer Braaden.

N° 1). »Hvad skulle vi have, som have forladt
Alt«. og Christus svarer: I skulle sidde paa Throner o:
s: v:

Det Satiriske for os i dette Spørgsmaal – vi som nok
slet ikke have forladt Noget.

N° 2.

Al Ting tjener os til Gode, naar vi elske Gud.

naar vi elske Gud. (Ironien).

N^o3. De Dødes Opstandelse forestaaer baade de
Retfærdiges og de Uretfærdiges.

Glæd Dig, Du skal ikke spørge om de 3 Beviser – det er vist nok, at Du er udødelig – det er ganske vist – thi Du skal for Dommen. Dette er et nyt Argument for Udødeligheden.

Nº 4. Det er saligt – at blive forhaanet for en god Sag. (glæder Eder, naar Mskene tale allehaande Ondt om Eder).

Saa glæd Dig da – men maaskee er her Ingen tilstede hvem denne Tale angaaer. Du, m: T:, glæder Dig maaskee ved at være høit æret og agtet og anseet. Ja, saa er det jo et Maaltid for Dig som Storkens hos Ræven.

det Satiriske.

»Vee Eder om Alle tale godt om Eder.« Her tilføies ikke »og lyver«, det behøves ikke, thi hvis alle tale godt om En, saa maa det være Løgn.

Nº 5. »Vi ere nu Frelsen nærmere end da vi bleve Troende.«

Men er Du sikker paa at Du er bleven en Troende.

Nº 6. Han (Christus) blev troet paa Jorden (1 Tim: 3, 16)

Men det er maaskee blot en historisk Efterretning.

NB4:6

#

Det er dog meget ubetydeligt hvad der er skrevet om Psalmebogssagen. Mig beskæftiger ubetinget Psalmesangen meest af hele Gudstjenesten. Jeg fordrer til en god Psalme ganske eenfoldige og tildeels ubetydelige Ord (i hvilken H. der findes flere i den evangeliske Psalmebog der ligefrem ere ypperlige, ganske som de skulle være, og som det var den brusende Grundtvig umulig at skrive dem) og saa een af disse inderlige Melodier. Kingos Psalmer kan jeg uden ad, men de egne sig slet ikke til at synges, hele Incarnatet er for stærk, det Lyriske altfor meget Prætenderende. Saadanne Psalmer læser man hjemme til sin Opbyggelse.

Men den Fromhed som egl. er en stille Lidendes (og dette er det rette) kjender Grundtvig slet ikke. Grundtvig er og var og bliver en Støiende, selv i Evigheden vil han være mig ubehagelig. Ikke som havde Grundtvig ikke gennemgaaet Noget, jo vist, men altid støierende. Det er saa noget Enkelt der standser ham paa hans Vei, og saa gjør han et Spektakel som naar et Jernbanetog stødte an underveis. Den dybere, inderlige Smerte, der i stille Veemod forligte sig med Gud, kjender Gr. slet ikke, og just den er Psalmesangens ægte Tone. Gr. er en jodlende Friskfyr, ell. en brølende Grovsmed.

Hvilken Inderlighed dog i en saadan Tone som den »hjertelig mig nu længes«. Saalidet som det var mig muligt nogensinde i al Evighed at blive træt af at see paa Himlen om Efteraaret i Graa-Veier, naar disse sagte bløde Farver vexle med hinanden i den fineste Tegning: saa lidet var det mig muligt at blive træt af at gjentage en saadan Tones stille Bevægelser.

NB4:7

#

Dersom eet Msk. beder et andet Msk om at gjøre Noget, ham en Tjeneste, og det den Første beder om ved en Omstændighed som han den Bedende er uvidende om, er den Andens Fordeel: saa vil den Anden, hvis han er et godt og godmodigt Msk ligefrem sige til den Første »Det skal Du ikke bede mig om som en Tjeneste ei heller takke mig for som for en Tjeneste, thi det er min egen Fordeel at gjøre det, Du beder mig om.« Men er det et smaaligt, sneverhjertet, usselt Msk, saa gjør han naturligviis, hvad der bedes ham, men lader sig takke derfor.

NB4:8

#

Jeg arbejder af yderste Evne, mere og mere anstrænget, ene fordybet i at bringe Tankerne frem i den klareste, den skønneste, den sandeste Form – ligegyldig ved alt Andet! Just derfor (fordi jeg er uegennyttig) ansees jeg for gal, tilsidesættes jeg. Havde jeg som de sande store Mænd blandt de Medlevende, anvendt en Tiendedeel af min Kraft til Aands-Arbejde, og 9 Tiendedele til at passe paa min

Fordeel, passe paa at faae mit Smule Arbeide rigelig betalt med Penge og Ære: saa var jeg bleven en stor Mand, en agtet, en høit agtet!!!

Derfor tør jeg roligt føie mit Forfatter-Livs Erfaring som et lille Exempel til at oplyse den Sandhed, eller den Betragtningens Sandhed, som Xstd. (den i det N. T. ikke Søndags-Sluddren af dem i Bombasin, Klæde, Silke, Fløiel) foredrager. O, Yngling tag Dig iagt. Vogt Dig især for Præsterne og Digterne. Tag Dig i agt for at gjøre hvad Præsten om Søndagen kalder det Høieste (thi om Mandagen er han selv med i Complotten, som udleer Dig, ja allerede Søndag-Aften er han henne i Klubben for at spørge Nyt, om Nogen skulde være saa gal, at gjøre efter hvad han siger, at hans Høiærværdighed kan faae Noget at lee af, Noget at beklage som Umodenhed); vogt Dig for at gjøre, hvad Digterne lovsynge paa Vers (thi i Hverdags-Livets Prosa er Digteren med at raabe Pereat for Den, der var dum nok o: s: v:). Spil, sviir, hoer, besvig Enker og Faderløse, bagvask, o: s: v:, det skal Verden tilgive Dig; men vogt Dig for Alt for, at der fattes Mistanke om, at Du kunde faae i Sinde existerende at udtrykke det som Præsten siger om Søndagen: thi saa er Satan løs, det tilgives aldrig. Det er en Kamp paa Liv og Død, det er Enhver, der blev Justitsraad og Excellence, Enhver der i aandløs Tryghed blev Ægtepeer og Børneavler kort det er Alle af yderste Vigtighed, at et saadant Foretagende bliver qvalt om muligt strax. Den der horer og spiller, han fornærmer jo hell. ikke Verden. Tværtimod det behager Verden, at der er En, som er værre end Gjennemsnittet. Men Vee, Vee ham, der uden at sige et Ord ved sit Liv pirrer ved Verdslighedens Hemmelighed! Thi at Præsten præker om Søndagen, det finder man sig i, da jo Tilhørerne let af Præstens Liv om Mandagen see, hvorledes det egl. er at forstaae – og saa kan man jo gjerne for en Skams Skyld, og for at gjøre Nar af vor Herre og af godtroende Ynglinge lade den Skik vedblive med at der om Søndagen af en Mand, som paa den Maade tjener sit Brød, prækes de høie Dyder. Sandeligen, skulde Helligdags-Anordningen consequent gennemføres, skulde der ogsaa forbydes Præsterne at prædike om Søndagen, hvorfor skal een Næringsdrivende begunstiges fremfor andre! Naar alle Boutiquier skulle være lukkede, hvorfor skal saa Præsten have Lov at holde sin aaben om Søndagen. Det at tjene Penge, Penge-Omsætningen er egl. det, der strider mod Helligdags-Anordningen; men Præsten tjener jo Penge om Søndagen.

#

NB4:9

#

I Forhold til Socrates allerede gjælder det, at Vanskeligheden ikke er at forstaae hans Lære, men at forstaae ham: hvor meget mere da i Forhold til Christus. Hermed er der sat Punktum for hele Spekulationen, thi dens Hemmelighed er just at vende Forholdet om.

[a] Og hvad er i vore Tider egl. Kirken Andet end Præstens Boutique!

NB4:10

#

Socrates, skjøndt kaldet Populair-Philosoph quoad doctrinam, er og var og bliver væsentlig upopulair. Hvor mange have forstaaet, hvor mange leve der i hver Generation (og i denne Henseende gjør da Slægts-Udviklingen slet Intet, Opgaven begynder for fra med hver Enkelt) som forstaae, at Tanken kunde have den Magt over et Msk., at han for Tanken, følgende den gik i Døden. Dette er det Heroiske, og det Heroiske bliver væsentlig lige upopulairt i hver Generation. Kun forholder det Heroiske sig til hver enkelt Individ, ethvert kunde blive en Heros. Heroisme forholder sig ikke til Differentsten mell. Msk. og Msk (at være Genie, Kunstner, Digter, ell. født Adelig o: s: v:) nei Heroisme er i Virtuositet i det Almene-Msklige. Heroisme er at være stor i Det, som ethvert kunde være.

At kalde Socrates et Genie er en stor Dumhed, havde han været et Genie saa havde han ikke forholdt sig til det Almene-Msklige (o: til ethvert Msk) men været stillet udenfor, saa havde han ikke været en Bremse.

NB4:11

#

Omvendt Dialektik.

Tro, at Du »vinder Alt«, saa taber Du ikke blot Intet (cfr Themaet i *Talen VI af Stemninger i Lidelsers Strid*) men saa er Tabet selv Vinding, saa det at tabe ikke blot ikke er at tabe Noget, ikke blot er at tabe Intet men er at vinde. Det Alt, Du taber, maa jo være det usande Alt, thi af det Alt, Du vinder, taber Du jo ikke Noget, men det Alt Du vinder, er det sande Alt. Og at tabe det usande Alt er ikke blot ikke at tabe Noget, er ikke blot Intet at tabe ell: at tabe Intet men er at vinde. Tab ganske al det verdslige Menneskes Forstand paa Verden, og hvad Verdens er, tab enhver end den mindste Modtagelighed for ethvert Verdslighedens Sandsebedrag, bliv glemsom i denne Henseende som en svækket Olding, glem det Alt, som Den, der aldrig har vidst det, forandre Dig saaledes som Den, der i et fremmed Land har tabt al mulig Færdighed i sit Modersmaal og taler det meningsløst, tab saaledes Alt: ethvert saadant Tab - hvis Du troer, at Du vinder Alt, er Vinding. Om Du ogsaa tabte al Forstand paa disse kunstige Slutninger, al Sands for dette dog tvetydige Gode - hvis Du troer, at Du vinder Alt,; ogsaa dette Tab er Vinding. Altsaa at tabe er at vinde; ligefrem er at tabe at tabe, omvendt er at tabe at vinde.

[a] Som Sommerfuglen vinder ved at tabe Larvens Svøb.

#

NB4:12

#

Dette er Christendommens Idee, at den Ulykkeligste, Den, som lider meest, at just han skal forkynde Trøst for Andre. Netop er Udtrykket for hans Lidelses Uendelighed, at der ikke er Tale om, at Nogen skulde trøste ham, men at just han skal trøste Andre: saa trøstesløs i en vis Forstand er hans Lidelse.

Dette er Poesie og Dialektik. De Trøstegrunde, som Præsterne skralde sammen, det er Nonsens, kan i det Høieste hjælpe dem, som egl. ikke have noget Synderligt at klynke over.

NB4:13

#

O, Yngling, dersom Du er overordl. begavet saa ligger der to Veie for Dig. Enten benytter Du disse Dine Gaver til at bestyrke Mskene i deres elskede Dumheder og Vildfarelser, dog vel at mærke under Skin af at hjælpe dem til Sandhed og Klarhed: saa bliver Du forgudet, faaer Ære og mange mange Penge, bliver ofte besjungen og lovpriist, og ved Din Grav bliver der saglet en Mængde Lovtale af de Dybtsørgende. Eller Du for Gud, Dig Dit Ansvar bevidst, beslutter Dig til, om muligt, ved enhver Opoffrelse virkelig at hjælpe dem dog lidt til Klarhed: tag Dig saa i agt. Det lønnes ubetinget med Forhaanelser og Krænkelser (Dumhedens og Misundelsens – den farligste Conspiration i jordisk Forstand, naar de Dumme ikke forstaae Dig, og de, der kunne forstaae Dig misundeligt bestyrke de Dumme) – maaskee endog med Livet.

NB4:14

#

Havde jeg ikke været uafhængig, saa havde jeg staaet mig godt med min Samtid. For det Første havde jeg ikke kunde faae Tid til store og sammenhængende Arbejder, mine Præstationer vare blevne som de Andre Mænders. Saa bliver man elsket. Det var bleven Smaatterie – saa bliver man læst.

Literair Critik eksisterer ikke i Danmark. Loven for Dagbladenes Critik er denne: skriver jeg 53 Ark, saa bliver Anmeldelsen en Spalte i det Allerhøieste – skriver jeg en Piece paa 10 Pagina saa bliver Anmeldelsen et heelt Nummer, maaskee to. Og denne Frækhed den synes man naturligiis godt om i en Kjøbstad, thi der er selvfølgeligt i det Høieste kun en to a tre Forfattere, som lide derved, alle de andre Mænd staae sig godt ved, at et Værk er en Ubetydelighed, en Piece noget meget Vigtigt.

NB4:15

#

Det er baade til at lee og til at græde over.
Aftenbladet gjør en Undskyldning for, at Anmeldelsen af min » *Kjerlighedens Gjerninger*« er uforholdsmæssig stor. Og et Par Dage efter leverer samme *Aftenblad* omtrent en lige saa lang Artikel, som er Politie-Rapporten i en Tyvs Sag. Her behøves ingen Undskyldning; thi det er af uhyre Vigtighed.

#

NB4:16

#

Syndens to Former.

1) synder et Msk af Svaghed.

2) saa af Fortvivlelse.

Dette er egl. Synden.

Her ligger derfor ogsaa Forsoningen. Et Msk. fortvivler over, at den Synd [han] af Svaghed begik, kan tilgives, Alt mener han er tabt, og saa synder han. Derfor maa Forsoningen til for at standse ham.

#

NB4:17

#

Text til en Fredags-Prædiken.

Til min Ihukommelse.

1) gjør det til Hans Ihukommelse – dette er til hans Ære og Priis, derfor fordres det, ligesom Gud fordrer at Du skal komme Sabbathens Dag ihu og holde den hellig.

2) gjør det til Hans Ihukommelse – thi at ihukomme Ham, Hans Ihukommelse er Din Frelse. Han, Frelseren fordrer aldrig Andet af Dig end hvad der er Din Frelse: det er til hans Ære og det Samme er Din Frelse, det er for Hans Skyld og det er for Din egen Skyld: o skønne Forening, saaledes at gjøre to Ting paa een Gang.

NB4:18

#

Den strengeste Dom over Verden.

Ingen har dog gjort saaledes Uret mod et Msk som Den, der opdrog et Barn i den meest ideale Anskuelse af Livet og paa det Strengeste, og derpaa sendte Barnet med dette evig uforglemmelige Indtryk ud i Verden. Ikke Den, der forledte et Barn til at spille og svire gjorde msklig talt saa megen Uret mod det – thi derfor forfølges man dog ikke. Men see den strengt Opdragne, opdraget som var et Msk i Slægtskab med Guderne, og nu sendt ud i den Dyre-Slægt Msket: han vil komme til at lide. Blot dette dagligt at udholde dette rædsomme Dobbeltsyn, at naar han vender sig ind ad mod sig selv og prøver sit Liv i Sammenligning med Idealets Fordring, saa seer han hvor uendeligt langt han endnu er fra at være det Mindste, ængstet og bekymret for sig selv for sin Sjels Frelse forstaaer han da, at dette betyder, at han maa anstrenge sig endnu mere, og dog endnu ydmygere bede om Naade og Tilgivelse: og naar han saa vender Blikket ud af, saa seer han, i en vis msklig Forstand at han er forud for Andre, og at dette udtrykkes saaledes, at man just derfor, just derfor forhaanes og forfølges. Dersom han blot som de andre Mænd af Dyre-Slægten vil blæse Gud et Stykke, og nøies med Byens Dom saa er han agtet, elsket, afholdt.

NB4:19

#

NB.

Til » *Stemninger i Lidelsers Strid*« blev kun 7 Themata benyttede, her blev tre lagte til Siden.

N° 1. Det Glædelige i: at formaaer i Anfægtelsen den Troende ikke at holde Ankeret, saa formaaer Ankeret at holde den Troende.

cfr Journalen NB² p. 73.

N° 2. Det glædelige Sammenhæng i: at Trængselen giver Standhaftighed, Standhaftigheden Forfarenhed, Forfarenheden Haab.

cfr Journalen NB² p. 238.

[a] Man siger: en Ulykke kommer sjældent alene – saaledes her med det Glædelige, det kommer hell. ikke alene.

N° 3. Det Glædelige i: at det er for Glæde man ikke tør tro det Saligste.

cfr Journalen NB² p. 190 og 191

Saaledes Act: 12, 14. Den Pige, Rhode, der skulde lukke Peder op: da hun kjendte Petri Røst »aabnede hun af Glæde ikke Døren« – af Glæde lod hun ham staae udenfor.

NB4:20

#

At jeg har Ret, at det der almdl. anprises som Alvor og Kjerlighed hverken er mere ell. mindre end Selvkjerlighed, vil ethvert Msk. kunde indsee i sit Døds-Øieblik, og hvorfor? Fordi saa frister det Jordiske ham ikke mere, hverken Penge ell. Anseelse^a ell. de andre verdslige Goder, for hvis Erhvervelse man kjerligt maa holde sammen med nogle Andre - i Selvkjerlighed. Men blandt levende er Sagen en ganske anden. Jeg kjender ikke eet eneste Msk, hvem jeg i min Døds Øieblik kunde bede om at overtage mine Partes. Der ere de, som nok saadan have forstaaet mig, naar de faae Lov at blive i Kakkelovnskrogen, endsige naar de kunne vinde lidt Fordeel ved at have forstaaet mig. Men skal Consequentsen strammes i Virkeligheden, saa give de Kjøb og summa summarum bliver, at jeg bliver den Selvkjerlige. Man kan jo dog hell. ikke forlange at Alt skal vendes om for Eens Skyld: jeg er den Selvkjerlige, alle de Andre de Kjerlige det lader sig høre - og forstaae.

a ell. Andres Omdømme

Og dog har jeg Ret; og om saa alle i Kiøbh., og om saa Alle i Danmark, og om saa hele Europa, og om saa de i Africa og Asia og Australien ville lee af mig: jeg har dog Ret. Jeg tænker som saa: summa summarum, enten man har levet i Kiøbh. ell. i Australien, summa summarum saa ankommer tilsidst Enhver i Evigheden: og der har jeg som Tænker Ret. Hvad jeg personligt har forbrudt, hvad jeg personligt har syndet er noget Andet; men qua Tænker og i min Virksomhed har jeg msklig ∴ i Forhold til Mskene ubetinget, evig Ret. Mod Gud har et Msk. ubetinget Uret.

NB4:21

#

Jeg negter ikke om Biskop Mynster, at det er min Overbeviisning, hvad han maaskee end ikke selv vilde paastaae, det er min Overbeviisning, at hvis det skete pludseligen en Dag, at Verden vendtes op og ned, og man pludselig ved at true ham med Døden fordrede, at han skulde opgive Xstd: saa valgte han Døden. Men, men, Knuden stikker paa et andet Sted. Naar man har Klogskab og Forholdene gaee en roligere Gang, saa kan man naturligviis forud beregne Faren, og altsaa svinge af fra den. Endnu er der ikke Tale om at offre Livet, det er en Ubetydelighed - og just fordi det er en Ubetydelighed, saa gjør man sig slet ingen Bebreidelse ved at svinge af: og man kommer aldrig i Faren. Imidlertid kan man maaskee have Ret i, det kan være Sandhed, at hvis det gjaldt Livet, vilde man vove Livet. Aber. Biskop M: har ved sin Klogskab Magt over Mange, men der er Een han ikke har Magt over: hans Klogskab, han har ikke hans Klogskab i Begeistringens Magt. Da nu Livet sjelden viser de store Optrin, hvor det gjelder Liv og Død (og mindst komme de som Juleaften paa Kjerlingen, de komme netop successive ved ikke at svinge af ved Klogskabens Hjælp) og da han parerer enhver mindre Afgjørelse ved Hjælp af Klogskab: saa er hans Liv i et betydelig Sandsebedrags Magt.

#

NB4:22

#

Til » *Stemninger i Lidelsers Strid*« blev intet Forord skrevet. Skulde der være skrevet et, vilde det være bleven af følgende Art. Hiint tappreste Folk i Oldtiden (Lacedemonierne) forberedte sig til Kamp ved Musik: saaledes ere disse Stemninger den seierrige Glædes, der stemmer til Striden, og langt fra at forstemme En i Striden, netop vil gjøre En velstemt.

NB4:23

#

Instruxen for » *Stemninger i Lidelsers Strid*«.

Disse Taler holdes saaledes, at der bestandigt tangeres Synds-Bevidstheden og Syndens Lidelse: en anden Sag er det med Synden o: s: v:, i disse Taler kommes der til Synden. Idet Trøsten lyrisk hæver sig saa høit som muligt over al jordisk Nød og Elendighed selv den tungeste, bliver Syndens Forfærdelse bestandigt udviist. Der er saaledes i disse Taler underfundigt skjult et andet Thema: Synden er Mskets Fordærvelse.

I det almdl. Prædikeforedrag er dette just Forvirringen, at man prædiker Nød og Gjenvordighed – og Synd sammen.

Kategorien for disse Taler er saaledes forskjellig fra *Lidelsernes Evangelium*, der lod Lidelsen ubestemt. Her gjøres Forskjellen: den uskyldige Lidelse – for saa at naae Synden.

NB4:24

#

Det er dog en uhyre og væmmelig Raahed. En lille Replik af en Pseudonym (den af Climacus om det at tage Hatten af) en lille humoristisk Replik af en Humorist (og som saadan ypperlig) en lille Replik i Forordet til en meget stor Bog som kun er til for ganske Faae: denne Replik rives ud, trykkes i et Pøbelblad (som læses af hele Folket – thi i Danmark er Alt Pøbel som det jo bevises heraf at Alle læse Pøbelbladet) det gives Udseende af at det er mig (S. Kierkegaard) der har sagt det, og til de virkelige Indvaanere i Kiøbh. Dette skrives for alle Øltappere,

Vertshusholdere, Mursvende o: s: v: o: s: v:, for Skoledrenge o: s: v: o:s: v: og for at de kunne tage Kjende paa mig, leveres min Tegning: og nu ophidses Alt mod mig – fordi jeg af Stolthed ikke vil tage Hatten af for dem. Pro dii immortales. At et Land hvori dette kan hænde intet Land er, er vist, det er en Kiøbstad, en demoraliseret Kiøbstad. – Endnu idag (2 Aar derefter) beraaber en Mand sig paa, at jeg i Forordet til den Bog (som han naturligviis aldrig har læst, har læst det) har sagt det.

At jeg har Ret, ja det forstaae de mere Oplyste meget godt – men hvad hjælper det. Naar Mskene troe, at der er Fare forbunden med at sige om En, han har Ret: saa give de Sandheden en god Dag.

Dog Gud den almægtige som holder Mskenes Tanker som Vandbække i sin Haand, han kan sagtens, hvis det behager ham, skaffe Lys i Sagen. Og hvis det ikke behager ham: o, hvor gjerne lider jeg ikke dette, naar det blot saaledes maatte lykkes mig at tækkes ham.

NB4:25

#

Af en mulig Fredags-Prædiken ...

.... Men I der nu her ere forsamlede, for til vor Herre J. Xsti Ihukommelse at deeltage i det Maaltid, som blev indstiftet hiin Nat, I have vel selv bedet Ham om, at han vil stille Eder sin Lidelse og Død ret levende for Øie. O, der ere de, som maaskee bede, at det maatte forundes dem at see, hvad Konger og Fyrster forgjeves begjerede at see, een af hans Herligheds Dage: fortryder ikke Eders Valg; thi sandeligen Den valgte dog den bedre Deel, der først og fremmest beder, at det Forfærdelige maatte staae levende for ham. –

NB4:26

#

At slutte mig til Nogen, kan der ikke være Tale om. Man kan vel faae Mskene til at udholde nogen Besvær og Modstand i Haab snarest muligt at seire. Men den Tanke at skulle tabe mere og mere (hvilken er den christelige Tanke), at see et heelt Liv for sig indviet til at lide, at skulle forsage Fordelene som bydes (da ingen jordisk Fordeel kan vindes og indcasseres, uden at bedærve Foretagendet selv – ligesom man jo bedærver en uegennyttigt opoffrende Handling ved at tage Penge for den): det faaer man Ingen til at gaee ind paa.

NB4:27

#

Mynsters Religieusitet er dog omtrent denne: man lever væsentligen som en retskaffen Hedning, gjør sig Livet beqvemt og godt, nyder dets Behageligheder – men tilstaaer dog derhos, at man er meget langt fra at have naaet det Høieste. Det er denne Tilstaaelse han egl. anseer for Xstd. Dem, han bekæmper som Hedninge, det er ikke dem, der leve saaledes lystelig, men dem, som ikke ville gjøre denne Tilstaaelse. – Det er en temmelig Godtkjøbs Udgave af det Christelige, den Tilstaaelse kan man da sagtens give fra sig.

Og dog er dette summa summarum af hans Orthodoxie, lige saa ivrigt, om muligt endnu ivrigere end han bekæmper dem, som ikke ville gjøre hiin Tilstaaelse, bekæmper han dem, som ville stræbe at drive det dog til lidt mere, uagtet de derhos villigt gjøre Tilstaaelsen. Dem bekæmper han allerivrigst, med mindre da de ere Afdøde, thi saa ærer han dem.

#

NB4:28

#

Hav Troen, saa kan det være det samme med Resten. Ethvert andet Gode er saaledes dialektisk, at der dog altid er et aber derved, at det seet fra en anden Side dog maaskee ikke er et Gode. Troen er det Gode, som er saaledes dialektisk, at om den største Ulykke vederfores mig, saa vilde Troen lade mig see denne som et Gode.

NB4:29

#

Christus siger: salig Den, som ikke forarges paa mig. Hvor uhyre bekymret – men altsaa ogsaa, hvor nær maa Forargelsen ligge det Christelige! Dersom nu Det, som man nu kalder Xstd. var Xstd, denne Lære, der især tilfredsstillter de Dannede som Dannelsens Høieste: hvor i al Verden er der saa Plads til denne Bekymring: salig Den, som ikke forarges paa mig. Hvor i al Verden skulde noget Msk. kunde forarges paa det moderne Xstlige! Ja jeg veed kun een Form (som man dog nok ikke tænker paa) at et eenfoldigt Msk forargedes over, at Sandheden og Xstd. skulde være utilgængelig for ham. Men i den Forstand kunde man da ogsaa forarges paa Kunst og Videnskab og paa det at være Liniedandser o: s: v.:

Har Mynster nogensinde vovet at sige, at det er det Christelige: gjør det Gode, saa bliver Du straffet derfor. Og hvorfor har han ikke gjort det? Fordi han selv vil æres og ansees fordi han gjør det Gode, vil vide med sig selv, at han fortjener den Anseelse han nyder, da han jo gjør det Gode. Men dette er

Hedenskab. Tildeels har det dog ogsaa en anden Grund, fordi Mynster har en travl Forestilling om det praktiske Liv og Virkeligheden: at det ikke kan hjælpe Noget, at fordre saa meget. Ganske vist det kan ikke hjælpe Noget – uden at det kan hjælpe En til, at netop det hænder En som Xstd. taler om. Men saa har jo Xstus været den meest Upraktiske af Alle.

Overhovedet er der stor Confusion med dette om det Praktiske. I Modsætning til en tom Formalisme, en opblæst Videnskabelighed o: s: v: taler man om det Praktiske, og anpriser Xstd. som praktisk. Og naar det saa kommer til Stykket er man nok lige saa lidet tjent med Xstd. Praxis og maa finde den høist upraktisk. Er der vel Noget mere upraktisk, end at offre sit Liv for Sandheden, noget mere upraktisk end ikke at see paa sin egen Fordeel, noget mere upraktisk end at gjøre sig sit Liv besværet og anstrænget og at lønnes med Forhaanelse, er der noget mere upraktisk end at udmærkes ikke ved Titler og Værdigheder men ved Skjeldsord og Spot. Og dog skulde jeg vel mene, at dette er Xstd; og dog skulde jeg vel mene, at gl. Fatter Socrates var uendelig langt videre end hele den nu værende, den geographiske Christenhed. Men det forstaaer sig, Socrates, der i Modsætning til de theoretiske Philosopher, kaldes praktisk han er da ligesaa upraktisk, næsten lige saa upraktisk som Xstd. Hvor upraktisk ikke at tage Penge for sin Underviisning, hvor upraktisk ikke at forsvare sig paa den Maade, om hvilken han selv vidste at den vilde bevirke hans Frifindelse, hvor upraktisk ikke at flygte ud af Fængslet, hvor upraktisk at døe for Sandheden. Thi at en Sømand døer paa Havet – hvor han vovede sig ud i Haab om Vinding, at en Soldat falder i Slaget, hvor han vovede sig ud i Haab om at blive General: det lader sig høre, det er praktisk – men at døe for Sandheden.

#

NB4:30

#

Her ligger den dialektiske Vanskelighed med H: til det at være en virkelig Xsten for Den, der er villig til at lystre i Gjerning hvad han forstaaer i Tanken: at finde Hvilepunktet mell. Ro og Uro.

Dersom En der var forlovet med en Pige vilde sige: jeg elsker hende saa høit, at jeg for hendes Skyld vilde vove mit Liv – dersom han nu, med en ædel Mistillid til sig selv (hvad især i disse Tider kan være ganske i sin Orden) vilde sige: men dette er maaskee blot Mundsveier, derfor maa jeg gjøre Alvor deraf – saa gjorde han jo den største Ulykke paa sig selv og paa hende – denne af Gud for ham og hende bestemte lykkelige Elskov ell. Elskovs Lykke, blev jo saa deres Ulykke.

Saaledes med det Christelige. Dog maa der huskes paa, at Vanskeligheden i Elskov er Noget anderledes, fordi Elskov tilhører denne timelige Tilværelse, saa i Forhold til Elskov er det virkelig den største Ulykke han kunde gjøre at gjøre sig den umulig her i Livet.

Men nu det Christelige. Her er Collisionen igjen mell. Inderlighed og Yttring. Dersom jeg forvandler min Christend. til en blot skjult Inderlighed, og udv: bestemmer mig ganske conform med Verden, slet ikke lader mig mærke med, at jeg i mit Inderste anerkjender en ganske anden Maalestok (Guds-Forholdet) men er en retskaffen Mand som Folk er fleest o: s: v:: saa er det jo dog aabenbart et Forræderie. Forholdet er hell. ikke ganske som ved Elskov. Det kan nemlig ikke antages at være forbunden med nogen Fare at bekjende min Elskov for Andre, det er blot Taktløshed – men det Christelige forholder sig fjendtligt til Verden, saa jeg maa blive ilde lidt ved at bekjende det. Lader jeg det altsaa være, saa er dette ikke en fiin Takt (som i Elskov) men et Forræderie.

Det Christelige fordrer nu af mig den Inderlighed, at jeg for dets Skyld er villig til at opgive Alt. Men naar jeg nu beholder det Christelige som Inderlighed i mig, saa kommer jeg jo i en vis Forstand ikke til virkelig at opgive Noget. Hvor nær ligger her den bekymrede Mistillid. Det er aabenbar en falsk Lære, naar man vil indbilde Msk. at det virkelig at opgive det Udv: skulde være at friste Gud, at jeg nemlig skal vente til Gud selv tager det; thi Xstd. bruger bestandigt det Ord: at opgive. Og paa den anden Side dersom jeg vil unddrage mig, og bruge Klogskab dertil, saa bliver det vel ikke umuligt (thi for Gud er Alt muligt) for Gud at tage det fra mig, men det bliver gjort vanskeligt.

Hvad er nu her at gjøre? Jeg veed ikke Andet end dette. Jeg troer at det dog altid er at foretrække, at vove lidt mindre og tilstaae, at man ikke har Mod til mere, end at vove for Meget. Det Sidste kan nemlig være Formastelse mod Gud, det kan dog det Første ikke være.

O, dette er ubeskriveligt vanskeligt, naar man som jeg har hele Dagen fri, og Tanke-Kraft som jeg har den. De fleste Msker mærke det slet ikke. Deres Livs meste Tid er udfyldt med ganske andre Ting, de have hverken Tid ell. Udvikling til saaledes at blive sig selv gjennemsigtige, at de egl. blive selvbekymrede.

Og saa er Forholdet til Gud evigt uudtømmeligt, thi hvad enten jeg msklig talt vover meget ell. lidet, for Gud er begge Dele lige Intet og Naaden dog Det, baade den Ene og den Anden maa henflye til. Atter her er det saa sandt: salig Den, der ikke forarges. At Den der msklig talt redeligt og oprigtigt vover meest, at han just derfor forfølges og forhaanes – medens han dog for Gud ikke kommer det Mindste videre end Den, der feigt flyer al Fare: det er just til Forargelse.

#

Der er dog aabenbart ubeskrivelig lidt Religieusitet i Danmark. Dette er ganske naturligt. 20 Freds-Aar, almdl. Velstand, omtrent Ligelighed imell. alle Stænder, et lille bitte Land, hvor vi alle kjende hinanden: der maa Msk-Frygt, og Generethed, og det at være som de Andre, og det at det er saa flaut ikke at være ganske som de Andre, det maa være det Herskende. Men dette er just al sand Religieusitets værste Modsætning, dens arrigste Fjende.

Ganske simplement udvortes betragtet er jeg i Danmark eneste i mit Slag: saa lille er Landet. Et uafhængigt Msk, og som dertil har Forudsætninger til at kunne beskæftige sig med Aands-Interesserne, og som saa gjør det. Medens jeg nu ydmygt maa takke Gud for denne min Begunstigelse, saa er den ganske ligefrem i en anden Forstand min Forbandelse, thi dette er mit Martyrium. Danmark er en Kjøbstad. Men den Misundelse og Smaalighed og Dumhed, der kan trives i en Kjøbstad, kan naturligviis ikke taale, at der lever et Msk, som er saaledes begunstiget, naar han da, vel at mærke, ved at anvende sit otium vel, giver denne Begunstigelse Relief; thi spillede, svirede og horede jeg, saa blev jeg ikke Martyr i Kiøbh.

Selv de faae udmærkede Mænd med hvilke jeg lever og som jeg agter og anslaaer høit, de kunne dog egl. ikke ganske forstaae mig. Ikke fordi de dertil mangle Evner, endnu mindre Kundskaber (thi der ere dem, som jeg i denne Henseende glad og beundrende bøier mig for). Men fra tidlig Tid have de maattet være bekymrede for Udkommet, og derved har deres Sjel faaet en indskrænkende Begrændsning, de have aldrig faaet det fri og i Evighedens Forstand hensynsløse Blik paa Livet, som er mit Fortrin, og min Ulykke da jeg skal leve i Danmark.

Pøbelen og Smaahedsaanden har Magten i Danmark og faaer den mere og mere, bliver den offentlige Mening. De, der kunne øve nogen Magt blive bange og trække sig tilbage. Alt bliver ugudelig, fræk Verdslighed.

I en stor Nation er det dog en Umulighed, at Een kan være eneste i sit Slags. Der er dog altid flere af samme Art. Et Msk. kommer der ikke til ved at forfølge sin Idee at staae udpeget som en reen Abnormitet, fordi han ikke er ganske som de normale Dusind-Msker.

At min Betragtning af Tilværelsen og af Xstd. er sand, det er evig vist, og naar disse Mænder jeg leve med engang i Evigheden blive Enkelte, naar der er Stilhed omkring dem, naar Evigheden har fritaget dem fra Næringsssorger og Deslige: saa ville de forstaae mig, eller rettere saa ville de være enige med mig, thi det maa Enhver være, der driver det til nogenlunde ideelt at forstaae sig selv.

#

NB4:32

#

At Danmark er et lille Land, hvor der Intet er at tjene for en væsentlig Forfatter: det vidste jeg, førend jeg begyndte; jeg har aldrig klaget derover, skal hell. ikke – om det end er tungt nok, at jeg hvis jeg havde levet i et stort Land vilde have tjent en anseelig Formue i den Tid, i hvilken jeg har her sat Penge til, for at leve som Forfatter. At Danmark er et lille Land, hvor der selvfølgelig kun kan være ganske enkelte Læsere for en væsentlig Forfatter: det vidste jeg førend jeg begyndte; jeg har aldrig klaget derover, skal aldrig – min Sag har beskæftiget mig i den Grad, at jeg ikke behøver mange. At Danmark (in specie Kiøbh) er et lille Sted, hvor der er megen Bysnak om enhver, der er Noget: det vidste jeg førend jeg begyndte; jeg har aldrig klaget derover, skal aldrig, hvor meget end mit Navn og mit Hjerte og min Charakter blev overvrøvlet. Men at jeg, fordi jeg høimodigt gjorde et alvorligt Skridt for dog at rive Samtiden ud af det Pøbelagtighedens og Msk-Frygtens Tyrannie, hvorunder – Pøbelen befinder sig vel, at jeg derfor skal være, hvad der er dobbelt piinagtigt i en Kiøbstad, berøvet almdl. Msk-Rettigheder, mishandles hver Dag af Forhaanelser, være et usselt Legetøi til Morskab endog for Skolebørnene: det kunde jeg ikke vide forud, det beklager jeg mig over. Men det bliver ogsaa Danmarks Undergang, ikke fordi jeg er noget saa stort; men et Land, hvori dette kan hænde et Msk, er eo ipso ophørt at være et Land. Pressens Misbrug har egl. sprængt Danmark. Danmark var saa lille, at det til Nød og Neppe kunde være et Land, men nu er det sprængt. Der skrives ogsaa neppe en Bog mere – men Pøbelblade triumphere. Det er gaaet Danmark, som hvis en lille Jolle fik sig et Maskinerie der passede til et stort Dampskib: ved Hjælp af Maskineriet gik det isænk.

#

NB4:33

*d. 29 Januar 48.

#

Christus uddrev en Djævel, og han var stum. Har Du

aldrig været stum, ell. vidst hvad det er at være stum. Man kan jo gaae og være stum, ikke gide tale: ikke saaledes. Man kan spille den Hemmelighedsfulde og være stum: ikke saaledes. Men har Du nogensinde ret været udsigelig bedrøvet, saa Sorgen har haft Magt over Din hele Tilværelse, næsten Naturmagt: saa har Du ogsaa oplevet hvad det er at være stum, at det var Dig umuligt, om det gjaldt Dit Liv at udsige den Qval der rugede i Dit Inderste og selvsyg paa sig selv gjorde Dig stum - for at Du ikke skulde blive den qvit. Thi saaledes er den uendelige Sorg egoistisk, den gjør Msk. stum for at beholde Magten over ham.

NB4:34

#

Lumpent, væmmeligt har man behandlet mig, en Nationalforbrydelse er der begaaet mod mig, et Forræderie af en samtidig Slægt: men mig har det være[t] gavnligt, ubeskriveligt. Jeg var tungsindig, uendelig tungsindig: dette er det, der har hjulpet mig. Thi i mit Tungsind elskede jeg dog Verden: nu er jeg vænt fra. Det skal med Guds Hjælp nok lykkes.

NB4:35

#

Det er en ret mærkelig Udvikling af det, at Gud er Kjerlighed, som findes etsteds i Gerhards *Meditationes sacræ*. Hvad et Msk. elsker høiest det er hans Gud ergo er Gud Kjerlighed. Det et Msk. elsker høiest er jo hans Kjerlighed, men det han elsker høiest er hans Gud ergo er Gud Kjerlighed.

#

NB4:36

#

En ønskende, haabende, higende Individualitet kan aldrig være ironisk. Ironie ligger (som constituerende en heel Existents) i det lige Omvendte, at have sin Smerte just der hvor Andre have Ønsket. Ikke at kunne faae den Elskede det bliver aldrig Ironie. Men kun altfor let at kunne faae hende, at hun selv tigger og beder om at blive Ens, og saa dog ikke at kunne faae hende: det bliver Ironie. Ikke at kunne faae Verdens Herlighed det bliver aldrig Ironie, men at kunne faae den over al Maade, at en heel Samtid næsten bedende paanøder En Magten og Regjeringen, og saa dog ikke at kunne modtage den: det bliver Ironie. I Forhold til saadanne Former gjælder det at Individualiteten maa have en Hemmelighed, en tungsindig ell. en tungsindig Viisdommens Hemmelighed. Derfor kan en Ironiker aldrig blive forstaaet af en ønskende Individualitet, thi denne tænker naar man bare kunde faae sit Ønske.

Ironie er en Art Hypersthenie, hvoraf man som bekjendt ogsaa kan døe.

NB4:37

#

Hvert Offer skal saltet! Saaledes med Den, der skal offres: Forhaanelsen og Forfølgelsen som gaaer forud er Saltet. Den, der ikke skal offres, han forsukkes (candiseres) derimod i Verdslighedens Godt-Godt.

NB4:38

#

Naar Verdslighedens Forstandighed, som den nu er begyndt, tilsidst har ganske gennemtrængt Verden: saa vil den eneste Opfattelse af det Christelige, der staaer tilbage være at gjøre Christus og Apostlene o: s: v: comiske. Det vil da blive et Sidestykke til *Don Quixote*, en Mand, der har den fixe Idee, at Verden ligger i det Onde, at hvad Verden ærer er Middelmaadighed, ell. det endnu Værre. Saa dybt er det dog endnu ikke sunken. Man korsfæstede Xstus, man har kaldet ham en Sværmer o: s: v: - men at gjøre ham comisk! Og dog er det ubetinget den eneste Consequent[s], det Eneste, der vil tilfredsstille Tidens Fordring, naar engang Verdsligheden ganske har seiret. Og dertil arbeides der - thi Verden gaaer fremad!

NB4:39

#

Socrates Smiil. Man troede dette Smiil var onskabsfuldt men det var det ikke. Det var fordi det var hans eneste Lyst og Glæde at see det slaae til med at spørge den Anden tom - derfor smilede han. Tænk Dig en Kunstner (der da altsaa Intet har at gjøre med at spørge Andre ud); i det Øieblik Ideen til et stort Kunstværk ret bliver ham klar, smiler han. Og saaledes ogsaa en Tænker, idet han ret har begrebet Noget. Dersom det ikke var saa aandløs en Kunst at fiske, saa vilde Fiskeren ogsaa smile idet Fisken bider. Dette er Intellectualitetens Smiil.

NB4:40

#

Text til en Brudevielse

Eph: 5, 20: hvo, som elsker sin Hustru, elsker sig selv.

Dette er Selvkjerlighed i god Forstand.

#

NB4:41

#

Om man kunde lægge alle Verdens Herligheder i Din Haand, Alt Alt, dertil Skjebnernes Føielighed for Dine Ønskers Lune: kunde Du ønske at tage mod det, men saaledes, at Du selv skulde ene og alene raade for Dit Liv, der skulde ingen Gud være. Betænk, hvad Du tabte, blandt Andet at Du Intet slet Intet fik at forundre Dig over, slet Intet betræffende Dit Livs Gang – slet Intet at forundre Dig over, hvor viist, hvor ubeskriveligt kjerligt Gud havde styret Dit Liv. Thi saaledes er ethvert Mskes Liv, det ringeste – hvis han vilde nøies med at være sig selv, og saa glædes og forundres over Gud: han skulde opdage det Guddommeliges uendelige Viisdom ogsaa i hans Liv – ligesom den mindste Blomst vidner om Gud.

NB4:42

#

M: T:selv den ubetydelige lille Blomst, som hverken Du ell. jeg lægger Mærke til – dertil er den for ubetydelig, neppe et Barn lægger Mærke til den – dertil er den for ubetydelig: for Gud er den ikke noget Ubetydeligt, for ham er den noget meget Betydeligt – ja ell. noget lige saa ubetydeligt som Keiser af Rusland er for ham, det er for Gud lige eens denne lille Blomst og Keiseren af Rusland!

NB4:43

#

I Forhold til en Konge er det en Slags Prætension at være kjendt af ham, hvorfor? Just fordi Kongen kun er et Msk, og altsaa umulig kan kjende Alle, men kun et Udvalg. I Forhold til Gud skal Du netop troe, at han kjender Dig, det er slet ingen Prætension.

#

NB4:44

#

Ethvert Msk., der blot eengang Dybere forstod sig selv, forstaaer dog, at det vilde være ham en Umulighed nogensinde at blive tilfreds, hvis han skulde være sin Skjebnes Herre, at der for et Msk. kun er Tilfredshed og Glæde, og Salighed i at lyde ..

NB4:45

#

Naar En frivilligt udsætter sig for Farer og Tab for en god Sags Skyld, saa sige Mskene bebreidende »det er hans egen Skyld«, og de blive vrede paa ham. Hvad er det de blive vrede paa? Det er paa det Frivillige, paa at han er uegennyttig, paa at han lader haant om Det, som de eftertragte som det Høieste. Man kan saare et selvkjerligt Msk paa to Maader: man kan som Tyv, Røver, Bagtaler o: s: v: fratage ham hans jordiske Goder – men man kan ogsaa ved Uegennyttighed og Opoffrelse fratage de Goder deres Værd, de Goder, hvis Værd er ham hans Høieste. Det ene bliver Mskene næsten lige saa forbittret over som over det Andet. Det er jo ogsaa en Art Reduktion, naar det som et Msk. anseer for Maximum, og som han besidder, vel ikke fratages ham, men det gjøres aabenbart, at det er tomt, at det er at foragte.

NB4:46

#

Ogsaa dette er en Besmykkelse som Mskene bruge, naar de enten frække deeltage i Uretten, som gjøres mod et Msk, ell. feige ikke tør vise ham Deeltagelse, ikke tør træde til: de sige »det er Guds Straf over ham«. Hvor det seer helligt og høitideligt ud, det er Guds Straf over ham, derfor skal Du have Lov at være med og gjøre ham Uret, derfor skal Du være fritagen fra at staae ham bi! Sæt det var Guds Straf (skjøndt denne Tale dog vistnok i Reglen kun kommer frem ved de Leiligheder, hvor det er det lige omvendte, hvor det blot er et Udtryk for, at Mskene finde det beqvemmere at skyde Skylden paa den Uskyldige og sige han er Skyld deri, end at sige: vi Andre ere de skyldige) er mit Forhold til et saadant ikke derfor lige det Samme som mod ethvert Msk, har jeg at indblande mig i dette Forhold. O, Hyklerie!

NB4:47

#

Man slaaer sig nogle Stykker sammen, og bilder hinanden ind, at de ere de eneste sande Xstne, og har saa dog alene med hinanden at gjøre. Ypperligt, paa den Maade undgaaer man rigtignok den Uleilighed med at gjøre Mskene opmærksomme, og al Faren deraf. Men skulde det ogsaa være Christeligt, at paastaae, at der kun ere saa faae Xstne, og saa ikke gjøre Alt, om det saa var at vove Livet for at gjøre Mskene opmærksomme. At paastaae at de Christne ere saa faae, og saa ikke at blive Missionair er en uchristelig Selvmodsigelse.

NB4:48

#

Da Alt i disse Tider skal være saa raskt, saa forstandigt med et rask Sving, saa overordl. kløgtigt

med et humoristisk Træk: saa læser blandt Andet ogsaa følgende Yttring af En, der dog anseer sig for orthodox »det kunde da aldrig falde ham ind at paatage sig ell. begynde paa det aldeles unyttige Arbeide at ville omvende Verden.« Ypperligt! Ved Verden forstaaes her aabenbar den i Christenheden værende Verden ell. Verdslighed. Og nu Christend., der begyndte med at ville omvende Ver[den] den Gang, da der ikke var een eneste Xsten; den Gang sagde Xstd. ikke: hvilken Taabelighed at begynde paa et saa uhyre og unyttigt Arbeide, som dog aldrig fuldføres. Men nu værende Xstd er i de Orthodoxe en mæsket Selvbehagelighed, der skyer enhver Uleilighed, som fører Farer med sig, og bader sig i alt dette Dybsindige og Dybsindige og Vidunderlig-Deilig og Dybe og Dybe.

NB4:49

#

Dersom jeg var Fader ell. havde Noget over Een ell. Anden og befale, og den Adlydende i eet væk vilde have travlt med at gaae [og] snakke om, at det var saa deiligt og saa vidunderlig-deiligt, og saa dybt og saa mageløst deiligt o: s: v: det jeg sagde: saa vilde jeg sige »gaae Pokker i Vold, adlyd og hold saa Din Mund«. Men saaledes omgaaes visse Orthodoxe virkeligen Gud og Xstus altid denne Snak om Deiligt og Deiligt, jeg synes tilsidst at Gud og Xstus maa blive kjed deraf og sige »vær Msker, og dermed Punktum, adlyd, frygt, elsk og saa ingen Vrøvl.«

NB4:50

#

Den hele Frygt for Tydskland er en Indbildning, en Leeg, et nyt Forsøg paa at smigre National-Forfængelighed. 1 Mill. Msk. der redeligt tilstod sig selv at være et lille Folk, og nu for Gud hver især besluttede at ville være hvad man er: er en uhyre Magt; her er slet ingen Fare. Nei Ulykken er en ganske anden; Ulykken er at dette lille Folk er demoraliseret, splidagtig i sig selv, væmmelig misundelig Mand mod Mand, opsætsig mod Enhver, der skal regjere, smaalig mod Enhver, der er Noget, fræk og tøilesløs, mudret op til en Art Pøbel-Tyrannie. Det giver en ond Samvittighed, derfor frygter man Tydskerne. Men Ingen tør sige, hvor Ulykken stikker – saa smigrer man alle disse usunde Lidenskaber og bliver sig selv vigtig ved at stride mod Tydskerne.

Der forestaaer Danmark en væmmelig Periode. Kjøbstads-Aand og Smaalighed-Arrigskab mod hinanden indbyrdes; man vil tilsidst blive mistænkt for at være tydsk, hvis man ikke gaaer med en vis Art Hat o: s: v: o: s: v:.. Fra den anden Side den communistiske Opstand; Enhver, der eier lidt, vil blive udpeget, forfulgt ved Hjælp af Pressen.

See dette er Danmarks Ulykke – ell. dette er Straffen over Danmark, et Folk, uden sand Guds frygt, et Folk der kun har Bysnak til National-Bevidsthed, et Folk,

der forguder det at være Ingenting, et Folk, hvor Skole-Drenge ere Dommerne, et Folk, hvor de, der skulde styre ere bange og de, der skulde lyde ere frække, et Folk, hvor man hver Dag kan faae et nyt Beviis paa, at der ingen offentlig Sædelighed er i Landet – et Folk, der enten maa frelses ved en Tyran, ell. ved et Par Martyrer.

#

NB4:51

#

»Beder, saa skulle I faae, at Eders Glæde maa vorde fuldkommen« (Joh: Ev:) Saaledes viser Xstd selv, at Bønnen hvor salig den end er i sig selv, dog ikke er den høieste Salighed. I Forhold til det Jordiske er Bønnen det at bede større Salighed, men Himlens Salighed er større end det at bede.

NB4:52

#

... Jeg har vel nu en 30 Aar at leve i, ell. maaskee 40, eller maaskee kun een Dag: derfor har jeg besluttet at anvende denne Dag, ell. hvad det var jeg vilde sige disse 30 Aar, ell. hvad det var jeg vilde sige denne Dag, som jeg maaskee har at leve, den har jeg besluttet at anvende saaledes, at om der ellers ikke er een eneste Dag i mit Liv vel anvendt, saa skal den med Guds Bistand blive det.

#

NB4:53

#

I en Henseende bliver jeg da aldeles aldeles misforstaaet. Man vil bestandigt mene, ja, hvorfor trækker han sig ikke tilbage og lever som vi Andre skjult – saa kunde han jo undgaae alt Vrøvl. I en vis Forstand unegteligt; men saa blev det heller aldrig gjort aabenbart, hvor demoraliseret Tiden er. Just dette har været Ulykken hidtil, at saasnart En blev berørt af noget den triumpherende Pøbelagtigheds Angreb, saa trak han sig tilbage. Just derfor blev vi saa vante til at betragte Pøbelagtigheden som triumpherende, den vandt en Hævd som Konge og Hersker. Men saaledes er det altid, det der lægges et Msk til Last er det Evigheden fordrer af ham og Evigheden vil paaskjønne.

NB4:54

#

I Xstds første Tider, da den indførtes i Verden, var det vistnok mere Læren, der gav Anledning til Strid. I Xstheden er Læren egl. saadan antaget, og her bliver det let blot sekterisk Bevægelse, naar der strides om Læren. Det der skal strides om i Xstheden, er om at give Læren den ethiske Magt over Ens Liv, som Xstd. fordrer. Der ligger nemlig Noget i det, at vi alle ere Xstne. Det vil sige, Xstds Lære kan ikke staae os saaledes fremmed som Hedningerne. Men Ulykken er, at Læren er bleven en Trivialitet for de Fleste, af de Fleste saadan antaget som en Trivialitet. Derfor gjælder det om Lærens Inderliggjørelse.

NB4:55

#

Grund-Skaden i Xstheden er dog den at man har givet det Christelige en reen forkeert Stilling. Det Christelige, hedder det, skal være Trøst, og Trøst og Beroligelse og Lindring o: s: v:. Men Herre Gud Xstd. siger jo selv, at det Christelige er det for hvis Skyld der skal lides (alle Xstne maa forfølges siger Paulus – at lide for Ordets Skyld, i Parabelen om Sædemanden). Hvilken Selvmods sigelse: at Det man har grebet til forlokket af den Snak om Trøst, at det er Det, for hvis Skyld man skal lide. Men det er Følgen af hele dette Præste-Fitterie. Xstd. skal antages: saa ordner Alt sig naturligt. Men Xstd. er bleven lutter Kjællingerie. Derfor kan de nulevende Xstne Intet, formaae Intet at holde ud, aldeles som Børn, hvem der aldrig har været befalet, men hvor Alt skal gaae saa kjærligt og saa slikvorrent til med.

Men hele Tiden vil ikke vide af Noget Absolut at sige, alt skal bestemmes i endelig Teleologie. Saaledes er det ogsaa gaaet Xstd. Hvad skal Xstd. egl. til? Dette Spørgsmaal er Grund-Løgnen. Og som nu det kgl. danske Cancellie ikke har kunnet faae i sit Hoved hvad Præsterne egl. skulle til, og derfor har faaet dem beskæftigede med at tælle Faar og Ænder: saaledes er Xstd. bleven en Slags Trøst, forsaavidt man ikke har Penge-Hjælp nok. See dette er Xstd!

NB4:56

#

Hvor i al Verden skal dog En, der fra Barn af er opdragen i Xstd, og indbildt at han er Xsten, – hvor skal han faae det Indtryk, at han uden Xsto var fortabt? Det kan jo aldrig blive Andet end en Ord-Forsikkring, noget Præste-Sludder, som hverken Præsten ell. Degnen ell. Menigheden tænker det Mindste videre ved? Hvor skal Den, der bestandigt overvældes med Mad og Drikke, inden han bliver sulten, hvor skal han faae Indtrykket af – at uden Mad og Drikke maatte han sulte ihjel. Han kan gjerne sige noget Saadant, men det bliver noget tilløjet Noget.

Det er Ulykken, i Xstheden opdrages et Msk. fra Barn af i en Tryghed om det Høieste, en Tryghed der tilsidst bliver identisk med Ligegyldighed. En Hedning var sandeligen ikke tryg, men angst – see derfor kan der være Mening i, at fatte, at han uden Xstum var forloren, ell. at vorde Xsten.

NB4:57

#

Her stikker igjen verdenshistorisk Ulykken: man har atter etableret det Princip »Mængden« (og dette Begreb vil nu efter Culturens Overhaandtagen og ved Hjælp af Pressen faae en ganske forfærdeligere Magt end i Oldtiden) »Mængden« er Instantsen, »Mængden« er Gud, Mængden er Sandheden Mængden er Magten og Æren. Nu gjælder det altsaa blot om at ville ligge og spille med denne »Mængde«. Ligesom man spiller om Penge: saaledes er »Mængden« Alt, og det gjælder ene og alene om at bemægtige sig den, at faae den paa sin Side. For denne Magt bøier Alt sig.

[a] Og naar En Intet vil have med Mængden at gjøre, vil i reen Stræben efter Sandhed blot eftertragte den og ikke Mængden[s] Bifald, Penge, o: s: v: saa betragter man en saadan Stræben omtrent som man betragter det at spille Kort om Ingenting. Sandheden troer man er Ingenting, Ideen er Ingenting, men Mængden det er Noget.

Og saa kan man ikke blive opmærksom paa min Lære om »den Enkelte« – og dog just da det er saa, hvad Under, at man ikke kan blive opmærksom.

Det gjælder fra nu af, at ethvert Sandhedens Vidne vil rette sig mod Mængden, enhver sand Martyr vil falde for Mængden, det gjælder, at just det at ville staae ene i Guds Navn, for at vidne om at der er en Gud til, at just det som man vil bebreide enhver Saadan, at han Ingen vil have til Hjælp, er hans Opgave.

Men man vil ikke forstaae mig, dertil har man ikke Mod, og ikke Gudsfrygt. Min Gjerning er rædsom anstrengende – takket være den Gud, som hjælper mig.

Endnu staae de Fleste med den gl. front mod Konge, Keiser og Conferentsraader istedenfor mod Mængden. Alt hvad Mængden gjør, den rædsomste Grusomhed det er godt, det er Guds Villie. Aldrig er nogen Despot i Osterlandet blev[en] saa servilt betjent og smigret af Hofkryb, som »Mængden« af Journalisterne, af alle Øieblikkets Msker.

Og saa kan man ikke forstaae min Lære om den Enkelte. Ja, Sagen er, man tør det ikke.

NB4:58

#

Springfjederen i hele Tilværelsens uhyre Bygning, og Springfjederen ved hvilken igjen hvert lille Leed er (som en Ring i Kjeden) indordnet i det Hele er: Personligheden, Alt er Personlighed – (i Natur-Verdenen) Enhver er Personlighed (i Aands Verdenen). Og saa har man afskaffet Personlighed. Gud er bleven

upersonlig, al Meddelelse er upersonlig, – og her især de to rædsomme Ulykker, der egl. ere
Upersonlighedens Hovedkræfter: Pressen – og Anonymitet.

Den høieste Triumph for alle Vildfarelser er det at faae et upersonligt Meddelelses-Middel og saa Anonymitet. Det er Sludder at Pressen selv helbreder de Saar den slaaer. Thi da al sand Meddelelse er personlig (thi Personlighed er Sandhed), saa vil den altid have vanskeligere ved at bruge Pressen. Men Vildfarelsen er altid upersonlig.

Uden Presse og uden Anonymitet, saa bliver der dog altid den Trøst, at det da bliver et bestemt faktisk enkelt Msk, der skal give Vildfarelsen Ordet, udtale Frækheden o: s: v:. Man tør saa haabe, at Mangen dog vil gyse for at være denne Enkelte, og man veed da i ethvert Tilfælde hvo det er. Men at En der er Ingen (altsaa her er intet Ansvar) uden Tanke om Ansvar kan sætte enhver Vildfarelse i Circulation ved Hjælp af det rædsomst uproportionerede Meddelelses-Middel: det er frygtelig.^a

a Og at derpaa denne uansvarlige Vildfarelse overtages af Publikum, som igjen er Ingen! Der er overalt Ingen, ak og just derfor overalt Vildfarelse!

Til sidst forsvinder Sandheden af Verden (thi Sandhed er Personlighed) og det Eneste der høres vil blive dette Slægtens Bugtalerie.

Og saa kan man ikke forstaae min Lære om den Enkelte. Ja, Sagen er, man kan nok forstaae den, men man gyser tilbage for den som for en Afsindighed, at et Msk. kan falde paa at ville sætte sig en saadan Opgave at arbeide for. Men jeg har hell. ikke sat mig den, den er mig sat og mig foresat. Der er et Ord som er for mig et Trylle-Ord: Lydighed er Gud kjærere end Vædderens Fedme. Om min Smule Virkekraft forsvinder, msklig talt, i Sammenligning med Opgaven som et Intet, saa farer jeg dog fort: Lydighed er Gud kjærere end Vædderens Fedme.

NB4:59

#

Hvilken Trøst for Den, der naar han hører og læser de nulevende Præster omtrent maa sige til sig selv »ah, jeg forstaaer Eder, hvad jeg har at gjøre, jeg har blot at slaae af, thi jeg er allerede bleven for fuldkommen« – hvilken Trøst at læse Luther. Det er dog en Mand der kan holde ud med En, og prædike En længere ud, istedenfor at prædike En tilbage.

NB4:60

#

Jeg har slet Ingen, for hvem jeg kan gjøre mig forstaaelig. Det vil sige, naar jeg vil udvikle Noget for dem, saa forstaae de det ypperligt, og naar de saa forlade mig, saa gjøre de det Gamle, saa have de ikke Mod til at opgive jordiske Fordele, og saa misbruge de blot hvad jeg har sagt.

Jeg er til Overflod. Imidlertid plyndrer man mig. Og naar saa en Forfatter der har laant Adskilligt hos mig, faaer udgivet det i en Piece, saa bliver denne anmeldt og berømmet – men jeg er til Overflod.

Saa læser man mig; derpaa laver man Noget af hvad man har læst hos mig sammen til en Indvending, man gjør sig selv, Noget man længst selv har tænkt over. Mit Navn nævnes aldrig. Af alle de nulevende Forfattere er jeg den Eneste, som ingen Betydning har, den Eneste, fra hvem der ikke udgaaer en ny Retning – thi det gjør der fra de Andre.

#

NB4:61

Livs-Anskuelsen

en Dobbelt Prøve.

Tænk Dig en Yngling, og hvorledes han nu kunde ønske at leve – men lad os saa gjøre Prøven. Tænk Dig en Døende, hvorledes han kunde ønske at have levet; og Du skal see Du kommer lige til det modsatte Resultat. Hvo har saa Ret? Dog vel den Døende. Thi Ynglingen ønsker for Livet (for disse 70 Aar), den Døende ønsker for Evigheden, ell. at han havde levet for Evigheden.

#

NB4:62

#

See, dette er Forskjellen. Naar man lider Forfølgelse af en Regjering, saa tager dette sig ud, en Forfængelig kunde for den Sags Skyld fristes til [at] overdrive, fordi det tager sig ud, at være Gjenstand for en saadan Magts Forfølgelse. Men naar man lider Forfølgelse af Pøbelen, af Folket, af Publikum kort af det Rak som Dag-Pressen kan muddre op, bedst af en Anonym Opmudrer: saa maa man bruge 910 af sin Kraft for at gjøre Forfølgelsen selv mindre end den virkelig er, man [kan] ikke godt være bekjendt at tale om Sligt o: s: v:.. See dette er Forskjellen, naar man lider Forfølgelse af Regjeringen, af Magten: saa vil dette concentrere sig i Afgjørelser som Tid efter anden

vil indtræde (en Mulkt, en Domfældelse o: s: v); men Pøbel-Forfølgelsen, ell. Forfølgelsen af Publikum er just det Daglige, Dag ud og Dag ind, hver Dag de Samme, hvert Øieblik ny, Tilreisende som Intet veed om En uden at de paa den impertinen[te]ste Maade grine af En; det veed de, at de skal, det er deres Pligt, thi Pressen har jo beordret det. Her er ikke Tale om Undseelse – det er en god Gjerning, de gjøre, i Kraft af Almeen-Aanden, naar de udlee En, udskjelde En, raabe efter En o: s: v:, naar de endog insultere Ens Kudsk, saa han næsten bliver bange, fordi han ikke kan begribe hvad dette skal betyde.

Hvad der fattes mig er legemlig Kraft. Min Aand er rolig; jeg har altid tænkt mig at skulle offres, nu har jeg faaet min Ordre, jeg staaer ved mit Bud. Til daglig Brug kan jeg bedre holde det ud. Men naar jeg fE for at søge Rekreation har kjørt en 3, 4 Miil, og siddet i Vognen salig i Tænkningens Gjering, saa er mit Legeme successive blevet lidt svagt deels af Kjørselen, deels af den rene Aands-Beskæftigelse, naar jeg da stiger ud, og det hænder, at jeg modtages af en grinende Forsamling, at der vel endog er Nogen tilstede, som er rar nok til at skjelde mig ud: saa virker det meget stærkt paa mit legemlige Befindende. Eller naar jeg har gaaet en lang Tour ud ad eensomme Veie, hængende efter mine Tanker, og jeg saa der pludseligen møder en tre 4 Lømler, der ude, hvor jeg er ganske ene, og disse da give sig til at skjelde mig ud, saa virker det uhyre stærkt paa mit legemlige Befindende. Jeg har ikke legemlige Kræfter til at slaaes, – og jeg veed Intet der i den Grad har bedrøvet min Aand som et saadant Optrin. Jeg har Gaver til at kunne tale mig til Rette med ethvert Msk – men en raa Tølper^a, som har Ordre fra Pressen: han er ikke til at tale med.

a , end sige da naar der er tre,

Dog staaer min Tro urokket, at jeg skal blive staaende paa Pletten. Der maa Opvækkelse til, hvis ikke Raaheden ubetinget skal seire i Danmark. Og for mig har det jo haft sit Gode. Sandeligen aldrig havde jeg formaaet saaledes at belyse Xstd., som det er forundt mig, hvis Alt dette ikke var hændt mig.

NB4:63

#

Min Broders Smaalighed og Misundelse har da været det eneste min Familie har gjort for mig. Han har ene havt travlt med at faae et fri-Exemplar af hvad jeg skrev. Da saa jeg styrtede mig i » *Corsaren*«, saa blev han tilfredsstillet, thi nu fandt han, at Alt hvad der hændte mig var Guds Straf. Man kan misbruge Guds Navn paa mange Maader. Nu begynder han at skrive lidt – han laaner saa Smaat hos mig, men derom tales ikke, han er jo Grundtvigianer, han læser formodl ikke hvad jeg skriver, saaledes hedder det vel i hans Omgangskreds, – og saa kan man jo godt benytte En. Og naar jeg saa dør, saa kommer han luskende frem og er – min Broder, min Broder, som med broderlig Deeltagelse har fulgt min Stræben, som kjender mig ganske nøie o: s: v:.

Nei, da er hans Liv lykkeligere. Han opsætter sig mod Regjeringen. Og hvad saa? Han nyder Ære og Anseelse og Beundring som Martyr – og hvad saa? Saa beholder han sit Embede, Ingen rører et Haar paa hans Hoved. See, et saadant Martyrium kan der vel findes Aspiranter til!

#

NB4:64

#

Stephanus.

Naar man skal døe, saadan i det sidste Øieblik har man gjerne en Mængde at arrangere, inden man faaer Lov at døe; man skal gjøre Testamente o: s: v:, saa vender man sig om og døer. Og Stephanus havde ogsaa Noget at arrangere, han skulde først bede for sine Fjender – da saa det var arrangeret, saa døde han. Han efterlod sig egl. Intet, thi Forbønnen for dem vilde jo Ingen modtage, saa tog han den ogsaa med sig.

#

NB4:65

NB

Kan der nu dog være den mindste Tvivl om, at det Xstheden behøver er igjen en Socrates, der med samme dialektiske, underfundige Eenfoldighed kan eksisterende udtrykke Uvidenhed, ell. som det her maa hedde: jeg kan ikke begribe det Allermindste af Troen, men jeg troer. Det er denne Begriben og Begriben der er bleven Ulykke. Der har nu til forskjellige Tider saa reist sig sande Lærere i Xstheden, der eenfoldigen have holdt sig til Troen. Men disse Lærere have aldrig i eminent Forstand været Dialektikere. Nu er efterhaanden Videnskaben udviklet mere og mere, saa saadanne Eenfoldige ikke mere formaae at trænge igjennem. Der maa altsaa nu en Dialektiker til, just den eminente Dialektiker maa være den Eenfoldige.

NB4:66

#

Skal man løfte en heel Tid, maa man sandeligen kjende den. See deraf kommer det, at disse Christendommens Forkyndere der begynde lige lukt med Orthodoxie de virke ikke meget, og kun paa Faae. Thi Christenheden er meget langt tilbage. Man maa begynde med Hedenskabet. Saaledes begynder jeg med *Enten - Eller*. Derved har jeg faaet Tiden med mig; den har mindst drømt om, hvor den skulde hen, ell. hvor vi nu ere. Men opmærksomme paa Problemerne ere Mskene blevne. De kan ikke blive mig qvit, just fordi de gik saa gladelig saa gladelig med til *Enten - Eller*. De kunne nu gjerne lade mig fare, de kunne slaae mig ihjel: det hjælper dem ikke, de har faaet mig paa Livet. Begynder man strax med Xstd, saa sige de: det er ikke Noget for os - saa ere de strax paa deres Post.

Men som det hedder i mine sidste Taler, saaledes er hele mit frygtelige Forfatter-Arbeide det er een stor Tanke og det er: at saare bagfra.

Ære være Gud i Himlene, mere siger jeg ikke, Resten er dog Sludder hvad et Msk. videre tilføier.

NB4:67

#

Min hele Existents er Opvækkelsens Epigram. Derfor maa jeg netop af yderste Evne arbeide for at staae ene - desto dybere saarer Epigrammet, naar dets Tid er kommen. Det er frygteligt anstrengende, mangan Gang tør jeg knap tænke paa, hvilken uhyre Vægt, jeg bærer paa mit Hoved. Men jeg tager hver Dag et lille Stykke for, og siger saa til mig selv: Lydighed er Gud kjærere end Vædderens Fedme.

Jeg kan først forstaaes efter min Død; jeg kan medens jeg lever, troende være saligt forvisset om, at jeg vil blive forstaaet, jeg kan selv forstaae, hvorfor jeg ikke kan blive forstaaet før, og at det er min Opgave, Selvfornegtelsens Gjerning: men sandeligen det er et uhyre Arbeide.

Naar man er saaledes stillet, saa behøver man ikke 3 Beviser for Sjelens Udødelighed. Store Gud, om jeg ikke hav[d]e det med Troen paa Evigheden anderledes paa rede Haand: ja saa var jeg forlængst segnet.

NB4:68

#

Mit Forhold til Martenseno: s: v:, kan jeg ypperligt komme ud af det med. I deres stille Sind kunne de dog nok forstaae en Deel af mig, og derfor morer det mig, at gjække dem. Dette er Ironie.

Pøbelagtighedens Angreb er aldeles Meni[n]gsløshed. Her [er] min Overlegenhed mig til ingen Nytte; thi jeg maatte jo være gal om det kunde tilfredsstillende mig at være Skoledrenge og Kræmmersvende og Muurhaandlangere, og Urtekræmmere overlegen.

NB4:69

#

Folket har hidtil været det dialektiske Moment i Msk-Slægten's Udvikling. Folket er ligesom Massen i en Fabrikation, den store Beholdning, hvor der bestandigt strømmer til (Numerus) og hvoraf der saa bliver det, der skal blive ɔ: nogle Enkelte, ell. Enkelte - men der spildes uhyre Meget, hvilket dog ikke er Styrelsens Skyld, der har lagt Enhver an til at blive en Enkelt, det hedder derfor, at det forspildes.

Folket det har været impetus. Folket er Magten der har sløifet Konger og Keisere; Konger og Keisere have stundom igjen brugt Folket for at sløife Adel ell. Geistlighed; Folket har sløifet Adel, Folket har sløifet Geistlighed, og Geistlighed har brugt Folket for at sløife Adel, og Adelen brugt Folket for at sløife Geistlighed. Men altid »Folket«.

Nu kommer den sidste Evolution Begrebet Folket bliver selv dialektisk. »Folket« er nu det som skal sløifes. Hvorledes skal det skee? Ja her kommer Categori: den Enkelte.

MskSlægten's Opdragelses-Proces er en Individualisations Proces. Derfor maa Slægten først hugges i Stykker i tre Stænder - men saa tilsidst saa gaaer det løs paa, at hugge dette uhyre Abstraktum i Stykker Folket ved Hjælp af den »Enkelte«.

Enhver der kan tænke, kan forstaae dette. Men de Fleste kunne ikke tænke, naar de skulle fastholde en Tanke maa de strax være nogle Stykker om den, som bestyrke hinanden i at den er rigtig, ellers tør de ikke tænke den. Naar saa er, er det vistnok en Umulighed at tænke denne den Enkeltes Tanke - thi den lader sig vistnok ikke tænke en masse, da den just er beregnet paa at adsprede Massen.

NB4:70

#

Dog vil Verdenshistorien have lang Tid for sig, inden den ret kommer til den Enkelte. Først maa Staterne hugges i mindre Stykker. Jo mere Udvikling jo mindre Stat. Skal alle være med i Regjeringen maa Staten være meget lille.

#

NB4:71

#

Hvorfor skal jeg dog tvinges til at blive fornem!
Forunderligt. Jeg har netop ikke villet være fornem,
jeg har paadraget mig de Fornemmes Ugunst ved min
hele Maade at leve paa, just fordi jeg var villig til at
omgaaes ethvert Msk. Saa pludselig hides Pøbelen
paa mig, og jeg udskrives for at være den Stolte.
Netop derved nødsager man mig tilsidst til at blive
fornem. Jeg maa gjøre det ligefrem for at værge mig
mod Pøbelagtigheden. Nu bliver igjen de vrede, som
jeg har været vant til at omgaaes som Ligemænd. Det
er Takken; og det er Følgen af at Pressen skal
misbruges til at skrive om det Piat, som neppe nogen
kan være bekjendt at have snakket om.

Det er og bliver dog Vanvid, at en Anonym med 3000
Subscribenter og formdl 50,000 Læsere ell. mere
afhandler om en Mands Skjæg er klippet rigtigt ell.
ikke. See, det kalder man Offentlighed.

Naar [en] Politie-Betjent forløber sig, saa gjøres der
Anskrig i hele Landet – og naar en Journalist misbruger
Magten, (ved hvilket Misbrug jo just Udbredelsen er
den qualificerede Skyld) saa kan man i det Høieste
faae et eneste Msk. dømt, ikke engang det.

Pressen følger den Taktik, altid naar den angrib[er] et
enkelt navngivent Individ at gjøre ham til Princip –
naar man omvendt kalder *Fædrelandet* Ploug saa skal
det være Udannet.

Naar man medens *Corsaren* florerer hentyder til at
Subscribenterne ere Medskyldige, saa raser Pressen
mod denne Afsindighed. Og naar saa Goldschmidt
retfærdiggjør sig for hele sin Virksomhed i *Corsaren*,
saa forklarer han, at et saadant Blad er berettiget,
naar det har et talrigt Publikum. Altsaa Publikum er
den Skyldige; men det var jo just hvad jeg sagde.
Saaledes er Alt Galimathias det eneste der ikke er i
vore sociale Forhold det er endog blot et lille Spor af
Mening. Alt er Tøilesløshed, Frækhed – og »Ingen« er
den Skyldige. –

NB4:72

#

NB.

Jeg kunde i dette Øieblik vistnok temmelig let skaffe
Een og Anden, der vilde docere mine Ideer; det vilde
ogsaa være mig let at være en Saadan behjælpelig i
denne Henseende; og det vilde for mig være noget

Lindrende, at jeg dog ikke stod ganske ene. Dette seer jeg altsammen og vil nu gjøre mig selv Rede for hvad jeg gjør.

Sagen er den, der skal ikke doceres, hvad jeg har at sige maa ikke doceres, det bliver ved at doceres noget ganske Andet. Det jeg behøver er et Msk, der gesticulerer ikke med Armene paa en Prædikestol og ikke med Fingeren paa et Catheder, men En, der gesticulerer med en heel personlig Existents, med Villighed til nøiagtigt med enhver Fare at ville i Gjerning udtrykke hvad han lærer. En Docent, det er En, som har 17 Hensyn, han vil have et Levebrød, han vil gifte sig, han vil være godt anseet, han vil tilfredsstille Tiden o: s: v:.. Hvad jeg har udtalt foredraget af en saadan Docent bliver eo ipso noget ganske Andet. Just dette er Usandhedens Dyb i al den moderne Doceren, at man slet ikke har nogen Forestilling om, hvorledes det influerer paa Tanken, at den der fremstiller den ikke i Gjerning vover at udtrykke den, at just derved Tankens Blomst, ell. Hjertet i Tanken, forsvinder, Tankens Magt gaaer ud.

Vel sandt, naar jeg nu i dette Øieblik døde, saa kan jeg dog ikke forhindre, at det vil blive doceret. Sandt nok. Men min Forpligtelse kan dog hell. ikke strækkes ud over mit Liv. Dertil kommer, at just dette, at jeg, saa længe jeg levede, holdt Sagen reen, giver Spændkraft, som dog muligt kunde virke opvækkende paa Een ell. Anden.

Tidens Grund-Skade er denne Doceren, der just lader et Mskes Inderste aldeles trygt. Som Novellister og Deslige graadige styrte over en ell. anden mærkelig Personlighed, (thi som Skyggerne i Uverdenen sugede Blodet af de Levende for dog at leve saa længe, saaledes er Novellisterne o: D. uvirkelige, Skygger) saaledes ville Docenterne sluge en existentiel Tænker, for at faae Blod og Livs-Varme i Paragrapherne for nogen Tid. Dette er Systemets Hemmelighed denne Skygge-Existents, en Viden om, ikke en Væren.

Saaledes har jeg forstaaet mig selv. Og som altid anseer jeg det for min Pligt at gjøre hvad jeg kan forstaae, forvisset om Guds Bistand. Altsaa, jeg anskaffer mig ikke et Par Docerende, for hvem jeg saa selv docerer denne Vanskelighed, nei jeg tier og handler.

Det er anstrængende, det bliver mere og mere anstrængende. Ganske vist, men det er til at udholde, naar jeg nøiagtigt holder mig til det guddommelige Regulativ, ikke at bekymre mig om den næste Dag, men at takke Gud hver Dag, at han idag giver mig Kræfter nok. Al Udmattelse kommer især af en Rutten med Tiden, at man forestiller sig mange Aar o: s: v:; istedenfor at sige, kan Du ikke holde det ud idag. Og naar Svaret derpaa er ja, saa holder man det ud, og troer for imorgen.

Dertil kommer endnu en Omstændighed, som gjør mig al ligefrem Meddelelse, ell. Talen om min

Forfatter-Virksomhed uhyggelig. Hvor Meget, der er mig forundt føler jeg vel selv. Men, at jeg ikke skal blive stolt ell. hovmode mig deraf, saa bærer jeg i en bekymret Bevidsthed et uhyre Ansvar, tunge, tunge Erindringer, mange mange Anfægtelser. Alt Dette kan jeg ikke tale om. Skal jeg nu tale med En blot om min Forfatter-Virksomhed, saa kommer jeg til blot at tale om det Store. Jeg kan hell. ikke saadan i eet væk til et andet Msk. tale om, at jeg for Gud føler mig mindre end en Spurv, ell. lige saa ubetydelig. I Samtale mell. Msk. og Msk. bruger man den msklige Maalestok, og efter den har jeg en uhyre Overlegenhed. Men at tale saaledes er mig yderst piinligt, det bedrøver min Aand bag efter, det er mig som bedrog jeg Gud.

Derfor tier jeg og gaaer videre. Vil Gud lade det skee, at der optræder En samtidigt med mig, som selvstændigt med Ansvaret for Gud erklærer sig enig med mig: saa takker jeg derfor. Men jeg har ikke Lov til for at gjøre mig min Stilling lettere at sætte Nogen i et ligefremt, o: i et usandt Forhold til mig. Jeg har intet Ansvar, som vilde jeg holde det Sande hos mig. Mine Skrifter ligge jo for Verdens Øine, ere publici juris; men jeg har ikke Lov til ved personlig Snakken at hjælpe Nogen paa billigere Vilkaar end jeg selv er bleven hjulpen, det er at bedrage dem. Vil Nogen kalde dette Selvkjerlighed, saa vil jeg kalde Det, han kalder Kjerlighed, Kjellingerie.

NB4:73

#

Hvilken Afsindighed: en Gardercaptain siger et Ord maaskee fornærmeligt o: s: v: - det paataaler Pressen. Men at Pressen er bleven misbrugt efter den rædsomste Maalestok som et reent Tyrannie: det tør Pressen ikke paatale, det skal ignoreres, det skal være Ingenting. Paa den Maade er hele Tilværelsen ikke langt fra at være en Daarekiste. Men Sagen er Pressen er feig mod Pressen, just fordi der er Faren.

NB4:74

#

Regjeringen ignorerede Oppositionen, derved blev den til Noget. Oppositionen er ikke bleven klogere: den ignorerer Pøbel-Opstanden i Pressen, - og derved bliver denne til Noget, og Oppositionens Undergang.

NB4:75

#

Det er dog sindrigt den Fortælling i *1001 Nat* (*Geschichte der zwei neidischen Schwestern Nacht* 617-637, 3de Bind) hvor der fortælles om Expeditionen efter den talende Fugl, det syngende Træ og det gule Vand. Opgaven var at bestige et høit Bjerg. Men Modstanden var usynlig (som Dervischen ogsaa siger til den ene Prinds, der ikke var bange for nogen Fare: har Du betænkt hvad det vil sige at stride med Usynlige), det var ikke Andet end Røster, som raabte

og støiede, skjeldte En ud, forfærdede, hvinede, spottede o: s: v: - og saae man sig om, saa blev man til en Steen.

NB4:76

#

NB NB.

Der skal skrives en ny Bog, som skal hedde: Tanker, der helbrede i Grunden, christelig Lægedom.

Her skal Læren om Forsoningen afhandles. Først vises hvori Sygdom i Grunden ligger: Synden. Det bliver altsaa en To-Deling ~~Det vil saa igjen bedst blive en tre-Deling~~

~~først kommer~~

1) Tanker, som saare bagfra

~~—til Opbyggelse.~~

Det bliver det polemiske Element, ligesom Hedningenes Bekymringer, men noget stærkere end hiint, da »*christelige Taler*« skulde holdes totalt i en mildere Toneart.

1) bliver om Syndens Bevidsthed.

Sygdommen til Døden.

christelige Taler.

2) Helbredelsen i Grunden.

den christelige Lægedom.

Forsoningen.

NB4:77

=

Nær havde jeg gaaet hen og forstyrret hele Anlægget i »*christelige Taler*« og hele deres oprindelige Bestemmelse ved i dem at optage »*Tanker, som saare bagfra til Opbyggelse*«, fordi jeg just havde

disse Taler liggende færdige. En saadan Polemik egnede sig mindst af Alt til at gaae ind med der, den vil selv være svækket ved Omgivelsen, og aldeles bortdrage Opmærksomheden fra *Fredags-Talerne*.«
Nei, min Bestemmelse er at være saa mild som mulig, just ovenpaa den stærke Polemik i *Kjerlighedens-Gjerninger*. Saaledes er de *christelige Taler* holdte. Maaskee reiser jeg ogsaa, og saa ønsker jeg at skilles i Fred. Endeligen var Bogen bleven meget for stor; jo mindre, jo bedre læses jeg.

NB4:78

#

Nei, Nei, Nei, nei snarere: nær havde jeg ikke paaskjønnet hvorledes Styrelsen havde i den 3^{die} Afdeling føiet det til som jeg behøvede. Men Sagen er, jeg vilde være lidt klog, selv arrangere Noget.

Som det saa ofte er hændt, saaledes ogsaa her. Den 3^{die} Afdeling som er skrevet sidst havde jeg vel ikke tænkt mig skulde høre med i *christelige Taler*. Men see just den hører med. Det havde jeg ikke tænkt paa, men Styrelsen føiede det saaledes, at ganske rigtigt den lille Bog var færdig just som jeg skulde til at udgive *christelige Taler*.

[a] Den 3^{die} Afdeling er just Styrelsens Islæt: at den er bleven færdig i det rette Øieblik uden at jeg egl. ret havde forstaaet, hvorledes den hørte med.

Uden 3^{die} Afdeling er *christelige Taler* meget for milde, usande i Forhold til min Charakter, de ere milde nok endda. Og hvor i al Verden skulde jeg faae en lykkeligere Sammenstilling end den uhyre impetus i 3^{die} Afdeling – og saa den skjulteste Inderlighed i 4de, just fordi det er Altergang om Fredagen.

Bogen bliver hell. ikke for stor tvertimod uden denne 3^{die} Afdeling havde jeg jo endog maattet lade den trykke med større Typer end ellers for dog at naae et vist Arke-Antal.

Uden 3^{die} Afdeling er ogsaa *christelige Taler* for meget Repetition.

Men som sagt, jeg vilde være klog. Det er ikke godt. I Tillid og Tro til Gud vil jeg hellere af hans Haand tage, hvad det saa end er, end det behagelige Vilkaar naar jeg selv klogt har undgaaet en Fare, der var mig sat, for at naae det. Jeg trænger vistnok til lidt Opmuntring. Vil Gud give mig den: med inderlig Tak tager jeg den. Men den Benauelse, der vilde bringe mit Hjerte til at staae stille, den Benauelse der kommer over mig ved Tanken om, at jeg muligens havde ladet Gud kalde men klogt var gaaet af Veien: nei det kunde jeg ikke udholde. Naar den kjærlige Lærer seer venlig paa Barnet og siger til ham: spring Du kun frisk til min lille Ven, men er Du bange har Du ikke Lyst saa lad det hellere være – o, føi om Barnet kunde bedrøve Læreren ved at lade det være. Og saaledes ogsaa med et Mskes Forhold til Gud; han tvinger Ingen, han siger En Farerne forud, han forskrækker En ved Hjælp af bange Indbildninger – og

seer hen paa En og siger: gaae Du kun freidigt frem mit Barn, men er Du bange, nu jeg vil ikke tvinge Dig. O, i Sandhed gives der nogen mere tvingende Maade.

Paa Dit Ord o Herre! Naar man gjør Noget saaledes, saa er man menneskelig talt forberedt paa det Værste – men dog, dog jeg kan det ikke anderledes. Man venter saa ikke en lystelig Udgang, msklig talt; man troer, at det er muligt, at det alligevel kan skee – men Eet er En det Visse: at Gud ikke vil slippe En, at Gud vil blive hos En i en Frimodighed, der er uen[de]ligt mere værd end al Verdens gode Dage.

Det følger af sig selv, at jeg atter her har tænkt mig Muligheder, som, hvis jeg indviede en eneste Anden i dem, strax vilde gjøre at han sagde: for Guds Skyld lad være. Derfor tier jeg. Jeg kan det ikke anderledes Amen. Det er forøvrigt ogsaa meget muligt, at Meget af Det, jeg gruer for, er en tungsindig Indbildning. Maaskee. Men Trykket af den er lige stærkt. Og det er dog, hvad jeg altid har sagt og lært, at den sande Handling er den indre Afgjørelse.

Men Mynster har rørt mig, at han har bevaret sit Venskab for mig trods » *Kjerlighedens Gjerninger*«. Jeg vilde saa gjerne engang føie ham. Jeg veed han vilde synes saa godt om *christelige Taler*, naar 3^{die} Afdeling ikke var. Nu, men jeg kan det ikke. Jeg vilde ogsaa saa gjerne have dediceret ham 4de Afdeling, men det kan ikke lade sig gjøre. Maaskee er det atter her kun en tungsindig Tanke at han skulde blive saa vred over 3^{die} Afdeling, det er endog uretfærdigt af ham; men i ethvert Tilfælde, jeg har handlet ogsaa med dette Tryk paa mig. O, jo flere Tryk – desto tydeligere, at man trænger til Gud; og desto tydeligere, at det er i Tillid til Gud, at man beslutter sig.

NB4:79

#

Instrux.

Der bliver saa først at udgive et Bind Afhandlinger. Hertil bruges *Bogen om Adler*, som jeg i sin Tid har indrettet den. Og saa bliver der en ny at tilføie: hvorledes var det dog muligt at Jesus Christus kunde blive berøvet Livet. Denne Afhandling maa frem, samt især de tvende om Collisionen mell. det Almene og den Enkelte, samt om Forholdet mell. et Genie og en Apostel, inden jeg begynder paa Læren om Synden.

NB4:80

#

Af Tanker som saare bagfra til Opbyggelse

[a] NB. Skal denne Afhandling være pseudonym, maa jeg føie den til som et Anhang, saa Titlen bliver: Afhandlinger af S. K, med et Anhang.

Tale VI

... Som naar et Barn, der skal have Prygl, Læreren uafvidende faaer anbragt et Klæde under Trøien, saa han ikke mærker Slagene: saaledes er, ak, ja selv en Straffeprædikant – af gode Grunde Menigheden behjælpelig i at underskyde en anden Skikkelse, der nu bliver afstraffet – til Menighedens Opbyggelse, Con[ten]tement og Fornøielse. Af gode Grunde; thi i hiint Tilfælde med Barnet er der ingen Fare forbunden med at være Læreren, der skal slaae; men i Sandhed at være en Straffeprædikant, ja her slaaer Begrebet om, det betyder ikke saa meget at slaae Andre som selv at blive slaaet. Jo flere Prygl Straffeprædikanten faaer, jo bedre er han. Derfor tør en saakaldet Straffeprædikant ikke slaae virkelig, fordi han meget godt veed og kun altfor godt forstaaer, at det ikke er Børn han har for sig, at de Andre, dem han skal slaae, Øieblikket ell. de ved at tjene Øieblikkets Lidenskaber Ærede og Anseete og Prisede med samt deres Tusinder ere langt langt de Stærkeste, der slaae virkeligen igjen, slaaer ham maaskee ihjel; thi at være den store Straffeprædikant er at blive slaaet. Derfor indskrænker Straffeprædikanten sig til – at slaae i Prædikestolen. Paa den Maade opnaaer han sin latterlige Hensigt, at blive den latterligste af alle Vanskabninger: en Straffeprædikant, som er æret og anseet, hilset med Acclamation!

#

NB4:81

#

Den som i Sandhed troer, at Christus var og er Gud (her er Forargelsens Hoved-Anstød) beder til ham dagligen atter og atter har hele sin Salighed i at omgaaes ham i at tænke paa ham: han kommer dog vel nok i Orden med det Historiske. Hvilket Nonsens at det skulde forstyrre ham saa meget om en Evangelist sagde eet Ord en Anden et andet – han kan jo i Bønnen henvende sig til Christus og sige: dette forstyrrer mig – men ikke sandt, Du er og bliver jo dog hos mig. Det er Nonsens at den historiske Details Vigtighed skulde være afgjørende med H: t: Troen paa Den, man har nærværende hos sig, hvem man daglig taler til og henvender sig til.

Ordenen er denne: først maa et Msk. faae en nogenlunde Kundskab om Christus. Men begynder vi her paa al det lærde Uvæsen, saa skeer det Næste aldrig. Det Næste er, at nu Msk. beslutter sig til selv bedende at henvende sig til Xstus. Men man behandler virkelig Xstus som var han en blot historisk

Person, der har levet for 1800 Aar siden.

Christus siger: hvor To ell. Tre ere samlede i mit Navn
o: bedende til mig, paakaldende mig, troende mig, der
er jeg. Her er slet ingen Tale om al denne ugudelige
og pusilanime Skrift- ell. Symbol-Smaalighed.

Tro at Xstus er Gud – kald saa paa Ham, beed til Ham,
saa kommer Du nok ud af Resten. Naar det inderligen
er Dig uendelig langt vissere end al historisk
Efterretning, at han er til – saa kommer Du nok ud af
det med Hans historiske Tilværs Details – om det var i
Kana at Brylluppet var ell maaskee et andet Sted, om
der var to Disciple ell. blot een.

En simpel historisk Person et Msk. han er kun historisk
til – derfor er her enhver Detail af stor Vigtighed. Det
hjælper mig saa vist ikke at bede til Socrates, hvad
jeg skal vide om ham, det maa jeg lære af Historien,
ell. danne ud af mit eget Hoved. Men Xstus er dog vel
i ganske anden Forstand til. Man seer atter her,
hvorledes den strænge Orthodoxie egl. nedværdiger
Xstus. Thi hvor paradox det end er, sandt er det og
christeligt,: i Forhold til Christus er den historiske
Details ikke nær saa vigtig som i Forhold til Socrates
og Deslige, just fordi Christus er Christus, en evig
Nærværende, da han er sand Gud.

NB4:82

#

Men Mskene ere feige, og ogsaa de Orthodoxe. Det er
ganske vist, at Christendommen mskligt talt er
Galskab. Saa tør man ikke være ene derom – ene
derom med Gud og Christus. Deraf denne sig Klamren
til det Historiske til disse utallige Tusinder og Tusinder
som have været ligesaa gale. Men dette er Leflerie og
Uchristeligt.

#

NB4:83

#

cfrp.21 i denne Journal.

Det Thema:

at det er for Glæde man ikke tør tro det Saligste.

kunde ogsaa bruges til Altergangs-Tale.

dog bedst til sin oprindelige Bestemmelse. Det

Dialektiske bliver bedre: men det er dog glædeligt, at det er for Glæde.

NB4:84

#

Den rørende Naivitet i Middelalderens Lyrik har sin Grund i Individualitets Bestemmelse. Denne Naivitet svarer til det Afsnit af Barnets Liv, hvor det siger »mig vil«, hvor det kalder sig selv ved Navn (Carl fE) istedenfor at sige »jeg«. Individualiteten er ikke udsondret men er universel. Deraf dette underlig Drømmende, der næsten gjør det tvivlsomt om hvem der tales, om den Talende taler om sig selv, ell. hvem det er, fordi det nemlig er »Mennesket«. Dette Underlige, Gaadefulde, at det Lyriske paa en Maade er det Impersonale, og dog just saaledes saa uhyre personligt. – Som hvis en Blomst (en Lillie fE) kunne tale, vilde den tale saaledes, at man ikke med Bestemthed vidste hvilken Lillie det var der talte, men dog som Lilie. Og saaledes med Middelalderens Lyrik: det er ligesom ubestemt hvilket Jeg der taler ell hvilket Msk. det er der taler – men desto bestemtere at det er et Msk. Ak i vor Tid er det ofte omvendt, det er ganske bestemt, at det er det Msk, der taler, og dog er det intet Msk, der taler.

NB4:85

#

Gud er Den som ophøier og Den, som nedtrykker. Om en Verden vilde forgude Dig: Gud er Den, som nedtrykker; om en Verden styrtede sammen over Dig: Gud er Den, som ophøier.

NB4:86

#

Hvad det er at faste.

At faste er at sørge over sine Synder.

Og det gjør man bedst ved at salve sit Hoved og toe sit Ansigt, at man ikke maa synes fastende.

NB4:87

#

»Mængden« er efter sit Begreb altid vildledt – thi er den rigtig ledet er der ingen Mængde, hvor der, evig forstaaet, ledes rigtigt er der ingen Mængde.

#

NB4:88

#

Præsterne prædike Aflad og lære at det at forlade Alt er kun fordret af nogle Enkelte. Absit. Nei det er Fordringen til Alle; men kun af nogle Enkelte fordres det særligen. Men den af hvem det ikke særligen fordres, han lærer saa desto større Ydmyghed.

Thi det at forlade Alt er Frihedens Spatium. Gud siger ligesom: det er mig kjært om Du vilde forlade Alt for Xsti Skyld; men absolut fordres det ikke af Dig.

NB4:89

#

At en Fugl kan leve, det begriber jeg vel, den veed jo heller ikke af, at den er til [for] Gud – og det kan jeg vel begribe, at man kan udholde det at være til for Gud, naar man ikke selv veed det. Men at vide at man er til for Gud – og saa at kunne leve!

NB4:90

#

Jeg har meget godt forstaaet, at det var et Slags Forskud, en Driftscapital jeg begyndte med, og som jeg ogsaa efter Evne benyttede: det, at jeg var anset for saa omtrent en Skurk. Det gjør En interessant. Jeg vidste nok, at det efterhaanden maatte gaae tilbage for mig, efterhaanden som Mskene opdagede, at jeg endda ikke var saa ond, maaskee endog et godt Msk. Men hiint Første hjalp mig til at faae Farten, og Mskene med mig. Den, der skal rive Mskene med sig maa være anset for en Skurk, den fuldk. Kjerlige korsfæste de, enhver anden Kjerlige mishandles i Forhold til som han er kjerlig.

NB4:91

#

Tauler *Nachfolgung des armen Lebens Christi* 2^d
Afdeling § 17

Det Høieste bliver:

jetzt wird sie (die Weisheit Vernunft) vom Erkennen kenntnißlos, und von Liebe liebelos.

NB4:92

#

I christelige Taler 3^{die} Afdeling N° 6.

Denne Tale er ganske rigtigt anlagt saaledes at den næsten lige saa godt kunde være en Tale om hvad den ogsaa har indflettet som Comentar: vee Eder, naar Alle tale vel om Eder. Dens polemiske Sigte maa derfor ogsaa være paa den Art Existents: at være med, at være Ingenting, at have ingen Mening o: s: v.: Enhver der er stillet noget fremragende maa dog udsætte sig for Noget – men Tallet, det triumpherende Tal, Mængden er i den Vanskelighed at kunde undgaae al Anfægtelse.

NB4:93

#

Parlerende.

... Ja, i den Henseende indrømmer jeg gjerne de fleste Medlevende et stort Fortrin for mig, hvad de jo ogsaa idelig nok lade mig høre: betragt[et] under Dyrebestemmelsen, som Plougbæst ell. som Slagteqvæg staaer jeg langt tilbage for dem, jeg har hverken Muskler og stærke Been, ell. feedt Kjød. Hvad Under da at jeg oversees af de Andre. Det samme er jo Tilfældet blandt Hornqvæget. Den Stud, den gaaer stolt med opløftet Hoved, Den, der veed med sig selv, at den veier 70 L^{ib}, og at den vil blive en uhyre feed Steg. Og den Stakkel derimod, den gaaer beskæmmet omkring, den Stakkel, som kun veier 25 L^{ib}, og som der ikke er en Pille Fedt paa.

NB4:94

#

Det kunde være moersomt og psykologisk rigtigt engang at give Sagen denne Vending mod een ell. anden Grundtvigianer. De ere nemlig aabenbart opblæste af at være aandrige og geniale og skimtende i det Vidunderlige; men naar En angriber deres Charakter, saa lade de saa hellige, som saarede dette dem virkelig saa dybt.

Altsaa man skrev mod En af dem omtrent saaledes. Jeg troer virkelig at man gjør (Birckedahl fE.) Uret. Det jeg egl. vilde sige om ham, tør jeg heldigviis sige ganske frit og uforbeholdent; jeg veed det kan ikke saare ham, og hvad der derimod kunde saare ham, at mistænke hans Redelighed, det finder jeg at være i høi Grad Uret mod ham, han er vistnok et meget godt, inderligt godt og redeligt Msk uden Sviig og Deslige. Men han er noget dum.

Jeg vedder paa, han forløb sig og blev rasende.

#

NB4:95

#

Christi Lidelse kan naturligviis ikke begribes, da det Gudd. og Msklige maa troes sammen, hvad kun Troen formaaer.

Man kan begribende foranledige Tanken til at blive opmærksom indtil det Øieblik hvor man maa tilraabe den: tro nu, kast Dig nu tilbedende ned og tro.

Lidelses Inderlighed er størst ved den Dialektik naar den Lidende har det i sin Magt at fritage sig for Lidelsen, og dog vil lide den, og dog lider den, medens de ham Nærmeste, de Medlidende maa fordre det af ham, at han fritager sig fra Lidelsen, skaaner sig, da han kan. Det er, Lidelsen er her dialektisk, det er som til at tabe Forstanden over. Naar Lidelsen er ufrivillig, saa har jeg min hele Kraft til at staae imod med, og fremdeles Enhver vil kunne forstaae mig. Men den frivillige Lidelse er dialektisk paa to Steder: jeg maa bruge min Kraft til at tvinge mig selv ud i Lidelsen, og saa bruge den til at bære den.

Og nu Xsti Lidelse: guddommeligt at have Alt i sin Magt – og saa dog frit at ville lide mskligt, hvert Øieblik gudd. formaaende at forandre Alt.

Derfor siger han ogsaa til Disciplene: I ville Alle forarges paa mig i denne Nat. Hvor ligger da Forargelsens Mulighed? Ganske simpelt: de maa enten mistvivle om at Xstus er Den, han har sagt sig at være, siden han ikke viser sig at være den Stærkere – ell. Han er det, men saa er det jo mskligt talt en rædsom Afsindighed det Hele, at Han, at Gud lider saaledes.

»Min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig« er saa Frihedens yderste Anfægtelse. Den Lidelse som ikke er paalagt, men som frit er overtagen har jo i sin yderste Spidse af Ansvarets Dialektik denne Smerte, at Gud lader Msket føle, at han jo selv frit har overtaget den.

Men begribe disse Ord af Xstus kan man ikke, thi i Christus er jo igjen det Gudd. tilstede. Det er den reent msklige Side deraf jeg fremhæver. Men dette vilde jo være Blasphemie, om jeg efterat have oplyst Noget den Betræffende gav mig Mine af at have begrebet Xstus. Intet mindre. Hans Væsen er kun for Troen og Tilbedelsen.

NB4:96

#

Det kunde dog være rørende og opbyggeligt for mig selv, engang at gennemgaae Lidelses-Historie[n]. Thi vistnok skal hovedsagelig Xsti Lidelse omtales saaledes, at jeg skjælver ɔ: hans Lidelse er jo Forsoningen – jeg Synderen. Men Hans Lidelse har dog ogsaa en anden Side, hvorved den ligefrem er til Opbyggelse for Lidende.

NB4:97

#

Den uendelige Sorg der er i dette tre Gange at finde Disciplene sovende – og saa tilsidst at sige: sover nu kun, nu er det afgjort. O, at stride ene – og den eneste Deeltagelse man finder er at de Andre sove – saa ligegyldige som angik det dem slet ikke.

NB4:98

#

Hvilket rørende Udtryk for msklig Forladthed ligger der dog i at Xstus siger til Peder tre Gange: elsker Du mig. O, Den, der er omgivet af en Verden af Fjender, Den der lever saaledes, at hvad Ulykke der kunde hændes ham synes de Medlevende en Morskab, hvad Ondt der kan siges om ham en Forlystelse, hvad Uret og Krænkelser der kan tilføies ham et Skuespil til Tidsfordriv: han lærer at spørge den eneste Ven tre Gange »elsker Du mig« – den eneste Ven, og dog nei, ogsaa denne Ven fornægtede ham jo.

#

NB4:99

#

Man vil kun forstaae Alt bagvendt. Derfor kun beundre de Afdøde, hvor Resultatet er sikkert, og hvor det altsaa er tvivlsomt, om det var en umidd. Genialitet der drev til at vove sig saa langt som de gjorde, ell. det var Frihedens Selvbestemmelse med Ansvarets Bevidsthed.

Man siger et Msk. tør gjøre det, hvis han har Kraft dertil? Men saa, naar man saa taler videre taler man bestandigt om de Afdøde, hvor Udfaldet viser at de havde Kraft.

Men paa den Maade lærer man Intet; thi man lærer kun af Begyndelsen.

NB4:100

#

Forargelsens Mulighed i Forhold til Xsto er maaskee bleven større i Xstenhed (ved Hjælp af den forflygtigede christelige Tradition hvori man lever uden dog at være Xsten) end nogensinde. Alt beroer paa hvor udviklet Ens Forestilling om Gud er. Jødernes var dog ikke nær saa udviklet og reen og aandelig som Guds-Forestillingen er bleven det ved Xstd. Men desto større er ogsaa Forargelsens Spændkraft: at et Msk. var Gud.

Denne hele Vanskelighed kommer af at opdrages i Xstd. Det kan nu ikke være anderledes, men Vanskeligheden er man slet ikke opmærksom paa.

Man taler nu aldrig om Forargelse – ak og selv til Disciplene, de troende Disciple, sagde Xstus: I ville forarges paa mig.

NB4:101

#

Den som banker, for ham oplades. Og selv om det er saa at Gud ikke strax lukker op: trøst Dig. Tænk Dig en Ældre, der sad i sin Stue og gjorde nogle Tilberedelser til at glæde et Barn, der skulde komme til en vis Tid. Men Barnet kom for tidligt. Det bankede, men der blev ikke opladt. Og Barnet kunde see, at der var Nogen i Stuen, thi der var Lys. Altsaa hørtes jo Barnets Banken – og dog blev der ikke lukket op. Da blev Barnet mistrøstigt. O, og hvorfor lukkedes der ikke op? Fordi Tilberedelserne til Glæden endnu ikke vare ganske færdige.

NB4:102

#

I Taulers *Nachfolgung des armen Lebens Jesu Xsti*, som jeg i denne Tid læser til Opbyggelse, finder jeg^a en ypperlig Overensstemmelse med hvad jeg har udviklet i *christelige Taler*^{3^{die}} Afdeling Tale 2. Især er det fortræffeligt: at Kjerlighed heller vil lyde Raad end Bud. Det er altsaa^b et christeligt Raad at forlade Alt, som et Ønske af Xstus, at Du vil gjøre det, men han befaler ikke, han dømmes hell. ikke hver Den, som ikke gjør det, ikke at være en Christen.

a 2^{den} Afdl. § 33 p. 137

b som jeg og har fremstillet det,

#

NB4:103

#

En psykologisk Bemærkning.

Aldrig er nogen Fare større og man længere fra at overvinde den end den, om hvilken man saadan siger det er Ingenting, medens man kan see paa den Talende at det er Løgn, at det er Angesten der lærer ham at lyve, saa han taler saaledes, naar Andre høre derpaa, saa Alle tale saaledes - og først naar man er hos den Enkelte og han veed, at Døren er lukket, først da siger han: det er lumpent, oprørende. Dette viser at Faren har en uhyre Magt. Naar der tales pathetisk om den, naar man tør udlade sig saaledes, saa er Faren mindre; naar der handles er den betydelig mindre. Men størst naar det usandt siges: det er Ingenting, det er Tegn paa en Art panisk Skræk, liig den for Spøgelse o: D.

NB4:104

#

Den jeg har fremstillet (i 1ste Tale af *Hedningenes Bekymringer*) saa grelt talende om Livets Alvor, er, som man strax seer ikke hvad man saadan kalder et fattigt Msk, o, med et saadant kunde jeg aldrig falde paa at tale saaledes. Nei det er saadan en Journalist, En af dem, der leve af, maaskee yppigt og overflødigt, leve af at skrive om - Pauperisme.

NB4:105

#

Modsætningen imell. 3^{die} og 4de Afdeling i *christelige Taler* er saa stærk som mulig og saa inderlig: Først som en Tempelrenselses-Fest - og saa den stille og inderligste af alle Gudstjenester: en Altergang om Fredagen.

#

NB4:106

#

Til Grund for al denne Striden med Grundtvigianerne ligger en Misforstaaelse. Sagen er den, Grundtvigianerne bilde sig ind at de ere de eneste sande Xstne, en lille Flok, som nu til deres egen Beskæftigelse sysler med allehaande Petitesser.

Man maa bebreide dem noget ganske Andet: det at de ikke gjøre Noget for at bibringe andre Msker Xstd. Det er en Art Eudaimonisme en Art Yppighed at leve saaledes hen med det Christelige; det er en Art Utroskab mod det Christelige, at holde det saaledes for dem selv. Og deres Tale om Tolerance er Vrøvl. Xstd. har aldrig været saaledes tolerant at den har

villet tillade de andre Msker at være Hedninger ell. at fortæbes. Nei den har været saaledes intolerant, at Apostelen hellere vilde miste sit Liv for at forkynde dem Xstd. Man glemmer, at Intolerance vistnok er at ville herske over Andre; men at det sandeligen ikke er Intolerance at ville lide for at hjælpe Andre.

#

NB4:107

#

Det Forfeilede i Middelalderen var, at det ansaaes for noget Fortjenstligt at forlade de udvortes Goder o: s: v:.. Dernæst at det at forlade dem ganske in abstracto ansaaes for det Christelige. Begge Dele er uchristeligt. Noget Andet er det jo, at En ved at bekjende Xstum, kun beskæftiget dermed, egl. opgiver Alt, ikke faaer Tid til at passe sin Formue, ikke forlanger en Hustrue til ægte o: s: v:; udsætter sig for at Regjeringen ell. Folket confiskerer hans Eiendom o: s: v:.

NB4:108

#

Det er Noget som feige og pusilanime Msker strax har travlt med naar de see, at En, der har vovet et dristigere Skridt, har lidt Modgang – at de sige: det er Nemesis. Og naar de saa have sagt det, saa ere de kisteglade, at de – gudfrygtige ikke have udsat sig for at skulle hjemfalde til Nemesis; og kisteglade, ell. dog saa smaat i behageligt Velbefindende, at noget mere end Almindeligt blev miskjendt.

Men hvorledes mon saadanne Msker forstaae den reen msklige Side af Christi Liv. Dette at han, msklig talt, aldeles gik under – ja hvad endnu mere er, dette, at Han, msklig talt, ligesom tabte sig selv, altsaa leed Undergangen, da han raabte min Gud, min Gud hvi haver Du forladt mig?

Om saadanne feige og pusilanime Msker kan man sige: selv gaae de ikke ind ad Døren (til noget Høit og Ædelt) og de forhindre ogsaa Andre, som ville gjøre det.

En lille Smule, mener man, kan der voves i Livet, men saa maa man strax see det lykkelige Udfald til Tegn paa Guds Bifald, at man ikke hjemfalder til Nemesis! Pfu over dem, de ere ligesom disse modige Jøder, der svømme paa Lavden. – Nei Xstd. har villet mønstre Mskene ud, den vil ikke lade sig snare mindst af den stundom saa snilde og næsten raffinerede Kløgt med hvilken en vis Classe af Gudsfrøgtige i at holde sig til Gud ere saa nærgaaende og smaalige som muligt. Xstd. lærer derfor, at det at seire i Tiden egl. er en

tvivlsom Seier. Nei, complet Undergang, med Haar og Hud – at man ikke er en svigefuld Krabat, der saadan vil gjøre det Christelige til en fordeelagtig Conversion – og saa Seiren.

NB4:109

#

Det er i en vis Forstand uhyre anstrengende at fastholde denne Viden: at Det, just Det vil tage sig bedst ud for Erindringen, funkle som den ægte Perle i Mindet – Det, som de Medlevende i Nu'et ansee for Tab, Nederlag, ell. Taabelighed Daarskab o: s: v:.. Det er som naar Theatermaleren veed at hvad der nærvædet er for det uøvede Øie en Klat – at det paa Afstand bliver en Skjønheds-Plet.

NB4:110

#

Goldschmidt ender nok med at blive Minister. Han er ganske rigtigt begyndt med at foragte sig selv, saa bliver man nok til noget Stort i disse Tider, hvor Bevægelsens Bølger ere for stærke til at man kan bemærke hvorledes den Enkelte skifter 17 Gange – naar han saa blot foragter sig selv, at der ingen Standsning bliver invendig fra, saa gaaer det.

NB4:111

#

I 3^{die} Afdeling af *christelige Taler* 6te Tale. Det Sted i Slutning: hvis eneste Bekymring er at naae hiint Ugudelige, at man overalt taler vel om dem. Dette er ganske rigtigt, just fordi Xstd lærer, at dette ikke kan hænde En uden ved Ugudelighed. Det er umuligt at Nogen der har en alvorlig Overbeviisning (og det skal Enhver, christeligt, have) kan naae det. Altsaa naaer Nogen det, saa er det eo ipso hans Ugudelighed. Xstd. har ikke en letsindig Forestilling om hvad der hænder et Msk, at det fE hænder ham, at Alle tale vel om ham. Thi Xstd. siger: Sligt maa ikke hænde Dig, saa lidet som det at stjæle, hore o: s: v: Du skal ikke kunde forsvare Dig med, at Du ikke har eftertragtet det, at Du ikke var Skyld deri – thi Du skal leve saaledes som Xstd. fordrer, og saa er det eo ipso en Umulighed, at det kan hænde Dig. Hænder det Dig saa er det eo ipso et Beviis for, at Du ikke lever, som Xstd. fordrer det.

#

NB4:112

Det at nyde er seet fra Evigheden som det at øde at ødsle; det at lide som det at samle Sparepenge – udmærkede Sparepenge, skjøndt man her i Timeligheden almdligviis slet ikke kjender denne

Møntsort, ell. bestemmer dens Værd.

NB4:113

#

Ligheds-Spørgsmaalet vil nu engang være at betragte som opgivet, det er sat ind i den europæiske Discussion.

Altsaa enhver Form af Tyrannie som tilhører ældre Former vil nu være afmægtigt (Keiser, Konge, Adel, Geistlighed, selv Penge Tyranniet).

Men til Ligheden svarer en Form af Tyrannie: Msk-Frygt. Det er den jeg allerede har gjort opmærksom paa i den sidste Tale af *Lidelseernes Evangelium*. Det er den jeg nu igjen i 3^{die} Afdeling af *christelige Taler* N° 6 har gjort opmærksom paa.

Den er af alle Tyrannier den farligste, deels ogsaa fordi der behøves at man bliver opmærksom paa den, da den ikke sees ligefrem.

Communisterne her hjemme og andetsteds kæmpe for Msk-Rettigheder. Godt, det gjør jeg ogsaa. Just derfor kæmper jeg af al Magt mod Msk-Frygtens Tyrannie.

Communisme fører i Maximum til Msk-Frygtens Tyrannie (see blot, hvor Frankrig i dette Øieblik ledes af den); netop der begynder Xstd.

Det som Communismen gjør saa store Ophævelser [over] det antager Xstd. at være Noget som følger af sig selv; at alle Msker ere lige for Gud, altsaa væsentligen lige. Men da gyser Xstd. for denne Afskyelighed, der vil afskaffe Gud og gjøre Frygt for Mskenes Mængde, for Majoriteten, for Folket, for Publikum.

NB4:114

#

Enhver Bevægelse, der virkelig skal være et Fremskridt, maa udgaae fra Een – at det kan være tydeligt, at Gud er med i Spillet, saa det Hele egl. udgaaer fra ham. Enhver Bevægelse og Forandring der skeer ved Hjælp af 100,000, eller 10,000, eller 1000 støiende og knurrende og brummende og jodlende Mennesker (Alt ligesom Mavens Knurren og Vinde) er eo ipso Usandhed, et Falsum, et Tilbageskridt. Her er nemlig Gud kun meget forvirret med, maaskee slet ikke, maaskee snarere Djævelen. Men det sandselige Msk seer altid feil og seer paa det Udvortes, at den og den Forandring er skeet i det Udvortes. Gud hjælpe os. Det Eneste, der skal sees paa, er Guds-Forholdet, og det har man maaskee fjernet sig endnu mere fra. En maadelig Regent er en meget bedre Forfatning end dette Abstractum,

100,000 brummende U-Msker.

NB4:115

#

Og naar saa et saadant Abstractum har faaet deres Creaturer til Regjeringen, saa lystre de, som det hedder. Ja, og hvorfor? fordi det smigrer deres Vilkaarlighed, at Regjeringen, som de adlyde, er deres egen Opfindelse. Det er som naar en Hedning - tilbeder - den Gud, han selv har lavet - det er omtrent at tilbede sig selv.

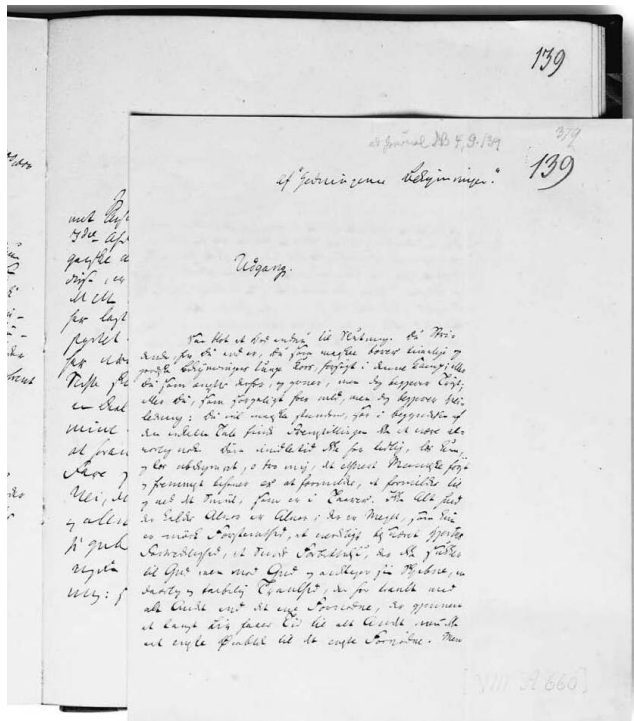
NB4:116

#

Som den øvede Skyttes Piil, naar den farer fra Buestrængen, ikke under sig Hvile før den er ved Maalet: saaledes er Msket skabt af Gud med Sigte paa Gud, og kan ikke finde Hvile før i Gud.

#

NB4:117

Journalen NB4. Løst ark mærket »139«, indlagt mellem s. [138] og 139 (NB4:117)

Af » Hedningenes Belysninger.«

Udgang.

Saa blot et Ord endnu til Slutning. Du Stridende, hvo Du end er, Du som maaskee bærer timelige og jordiske Bekymringers tunge Kors, forsøgt i denne Kamp; eller Du som ængstes derfor, og gruer, men dog begjerer Trøst; eller Du, som sørgeligt foer vild, men dog begjerer Veiledning: Du vil maaskee stundom, især i Begyndelsen af den enkelte Tale finde Fremstillingen ikke at være alvorlig nok. Døm imidlertid ikke for tidlig, læs kun, og læs ubekymret, o tro mig, det ethvert Menneske først og fremmest behøver er at formildes, at formildes til og ved det Smiil, som er i Taarer. Ikke Alt hvad der kaldes Alvor er Alvor; der er Meget, som kun er mørk Forstemthed, et verdsligt besværet Hjertes Fortredelighed, et Sinds Forbittrelse, der ikke sukker til Gud men mod Gud og anklager sin Skjebne, en daarlig og taabelig Travlhed, der har travlt med alt Andet end det ene Fornødne, der gennem et langt Liv faaer Tid til alt Andet men ikke eet eneste Øieblik til det eneste Fornødne. Men at hjælpe et Menneske til det Smiil, der formilder, medens Taaren lindrer, det vil blandt Andet ogsaa det gudelige, det opbyggelige Foredrag, og det skal det. Det skal kunne tale strengt, det skal kunne holde Opgavens Fordring i Hævd, og Pligten i Ære, men det skal ogsaa kunne aflokke Smilet. Vi tale ikke her om den skingre Latters Kaadhed, som er den Vise en Væmmelse, og er fræk Formastelighed at byde en Lidende, nei vi tale om det Smiil, der formaaer, hvad Taaren i sig selv vanskeligt formaaer, at gjøre det at græde velgjørende, dette Smiil, som man oftest lader uden Tak, fordi man mener, det var Taaren, der hjalp - ak ligesom naar man hjælpes af et Barn, og føler sig hjulpen, men ikke ret tænker paa, at Barnet var Hjælperen. Thi et Barn er jo for uerfarent til at kunne hjælpe; og et Smiil er for lidt Alvor til at kunne hjælpe. See, det er dette Smiil, som det opbyggelige Foredrag vel ikke beiler til, thi det opbyggelige Foredrag beiler ikke til noget Smiil og trænger til Ingen, men det er dette Smiil, som den Kæmpende trænger til. Og det opbyggelige Foredrag beder til Gud (sandeligen det veed og, hvad det beder om), at det maatte have Held til at afvinde ham Smilet, ved at tale med ham saaledes, at det først og fremmest bevæger ham til et Øieblik at glemme alle andre Baand for at trække paa Smilebaandet. Tro mig, just dette hører med til Alvor; tro mig, det er et sikkert Kjende paa at et Menneske gjør Fremgang i det Evige og modnes for Evigheden, hvis han, jo mere han lider (den uskyldige Lidelse, hvori han forsøges, eller hvad han selv forskyldte som Straf) bliver desto mere formildet, desto mere istand til med dette Smiil at bære hvad han skal bære, med dette Smiil i Taarer. Tro heller ikke, at det er Svaghed at græde saaledes.

Tænk Dig, for at tage et Exempel paa noget Enkelt, tænk Dig en viis Olding, der dog var bleven kraftfuldere og mere haardfør med Aarene og med Aarenes Besindighed. Han havde gennemgaaet meget i Livet, var forsøgt i allehaande jordiske Gjenvordigheder; nu var hans Livs Vilkaar betrygget, sorgfrit, og som vi Mennesker kalde det lykkeligt. I Gjenvordighedernes Tid havde Ingen seet ham græde, heller aldrig havde Nogen seet ham græde ved Andres jordiske Nød, thi man græder ikke, pleiede han at sige, over Sligt, man hjælper saavidt man kan. Men da traf det sig en Dag, som han sad og talte med en Ungdoms-Ven om dette Liv og dets Gjenvordigheder, just om Nærings Sorg, det traf sig, at et lille Barn, der var tilstede, blandede i al Uskyldighed et Ord deri i Form af et Spørgsmaal: og see Oldingen smilede, og i samme Øieblik kom han til at græde. Hvoraf kom nu vel, eller hvoraf kommer dette Besynderlige, at et Ord af et Barn, just naar det falder uskyldigt ind midt i Alvoren, kan frembringe denne Virkning? Det kommer deraf, at Barnet aldeles ikke har Forstand paa eller Anelse om det Forbittrende, som Jordlivets Bekymringer kunne have – uden at derfor Barnet behøver at tale uforstandigt; Barnet taler endogsaa forstandigt, men udelader, af gode Grunde, ganske og aldeles det Forbittrende. Man siger derfor ved en saadan Leilighed: ja, det Du der siger, det er ganske sandt mit Barn«, og dermed affærdiger man Barnet, man ønsker ikke videre at indlade sig med det. Ak, Barnet har i Grunden bragt En i Forlegenhed, og derfor søger man at undslippe Samtalen med den skalkagtige Vise, der rigtignok ikke selv veed hvor ironisk han er eller hvorledes han er det. I Anledning af hvad Barnet siger, kommer man uvilkaarligt til, samlet i eet eneste Indtryk at tænke paa alt det gennem mange Aar erfarede Forbittrende, som man selv veed den Sag betræffende, o, og som Barnet endnu ingen Anelse har om – ak, og dog, dog er det i Grunden ganske sandt det som Barnet siger. Dette er Modsigelsen, ad hvilken man smiler; men Barnet rører. Man kommer et Øieblik ved Hjælp af Barnets Oprindelighed til at tænke ganske uhildet, ja næsten som var man i Evigheden saa uhildet og saa formildet over Jordlivets Tryk: derfor smiler man. Er det ikke ogsaa besynderligt, at Den, som taler om, hvad han slet ikke forstaaer, skal gaae hen og sige det Rette, og saa igjen selv end ikke forstaae, at han har sagt det Rette; og er det ikke rørende, at denne gaadefulde Viismand er et Barn, ak, altsaa Noget man selv engang var! – O, og som et Barn saaledes er just hine u-examinerede men dog af Gud beskikkede Læremestere Lilien og Fuglen!

NB4:118

d. 27 Martz 48.

Jeg har igjen et Øieblik bekymret optaget mit Ansvar ved nu at lade de *christelige Taler*, især 3^{die} Afdeling udgaae. Hvad der er skrevet under ganske andre

[a] Og mod Sædvane paa en Hverdag slog jeg op læste min Prædiken i Mynster, den jeg ellers skulde have læst paa Søndag, og see det var: om Nicodemus. Hvor advarende, at jeg ikke flyer

Forhold, at lade det læse under disse, er ligefrem farefuldt for mig. Men jeg kan det ikke anderledes. Det er Styrelsen, der har lagt det saaledes til Rette for mig. Jeg har ikke styrtet mig i nogen Fare. Mit Manuscript har været indleveret længe førend dette Sidste skete, som vistnok har forandret Mskene en Deel. At det er sandt hvert Ord i mine Taler, Intet er vissere; jeg har Intet at forandre. Altsaa af Frygt for personlig Fare skulde jeg nu tage det tilbage? Nei, det tør jeg ikke. Hvad jeg er, er jeg ene og alene ved at troe og lyde Gud. I det Øieblik jeg griber mig selv i feigt at have flygtet nogen Fare, hvori han har villet føre mig: saa har jeg rigtignok undgaaet den Fare – men til min egen Fordærvelse, vee mig – jeg synker sammen i Intet. Med Gud kan jeg taale Alt – det haaber jeg til Gud; uden Gud Intet.

tilbage.

Maaskee er der ogsaa megen Hypochondrie i denne min Frygt; men dette gjør jo hverken fra ell til. Gud veed, hvorledes jeg lider – men Gud vil ogsaa hjælpe mig, og min Sag.

Og saaledes sidder jeg her. Derudenfor Alt i Bevægelse, Nationaliteten gjennembølger Alle, Enhver taler om at offere Liv og Blod, er maaskee ogsaa villig dertil, men understøttet af en Opinions Almagt. Og saa sidder jeg paa et stille Værelse (– udskreget vil jeg vel snart blive for Ligeegyldighed ved Nationens Sag –) jeg kjender kun een Fare: Religieusitetens. Men derom bekymrer Ingen sig – og Ingen aner hvad der foregaaer i mig. Saaledes er mit Liv nu engang. Altid Misforstaaelse. Der, hvor jeg lider forstaaes jeg ikke – og jeg hades.

NB4:119

#

27.

Og nu da Tilværelsen ganske slaaer til i Forhold til Alt, hvad jeg har forklaret; nu da Styrelsen har hjulpet mig ved at jeg iforveien har indleveret Manuscriptet, saa her ikke engang er Tale om at gjøre Skridtet, men om feigt at gjøre Skridtet tilbage; nu da jeg saa ganske forstaaer mig selv i at være et eenligt Msk., uden Forhold til Nogen, med dybe Smerter i mit Indre, kun med een Trøst Gud, som er Kjerlighed, kun med Attraae efter een Ven, at jeg ganske maatte være hans, den Herre Jesus Xst., med Længsel efter en afdød Fader, værre end ved Døden skilt fra det eneste levende Msk, jeg i afgjort Forstand har elsket: nu at træde tilbage – nei, nei!

#

NB4:120

#

Naar en Sandhed seirer ved Hjælp af en 10,000 brummende Msker – antaget ogsaa at Det, der seirer, saadan er saadan en Sandhed: der seirer, ved Seierens Form og Maade, en langt større Usandhed.

NB4:121

#

Til sidst bliver hele Verdenshistorien Vrøvl. Man afskaffer aldeles Handling; forsaavidt der skeer Noget er Alt Begivenhed. Den Magt, der er den Stærkere handler ikke, veed ikke bestemt hvad den vil, siger det ikke bestemt – end mindre at der er nogen enkelt Mand i Spidsen, en Heros. Nei som et Abstractum tvinger man in abstracto den Svagere til at gjøre Noget, lidende – og dette bliver Begivenheden. Man stormer mod Slottet i Paris, en ubestemt Folke-Mængde, som ikke veed hvad den selv vil, uden bestemt Tanke. Saa flygter Kongen – og saa er det Republik. Vrøvl. Herhjemme rykker en 15,000 Msk syngende mod Slottet. Man har ikke forlangt et Ministerium: Hvidt, nei, man har benyttet ganske ubestemte Udtryk om at omgive Thronen med folkeligsindede Mænd; end mindre har man forlangt ansvarlige Ministre. Saa bliver Frederik VII altereret, gjør Hvidt o: s: v til Ministre, til ansvarlige – og Folket jubler, det er Folkets Seier. Mig synes det er mere til at græde over, over al den umenneskelige Feighed, hvor der ikke findes Spor af personligt Mod.

[a] Hvidto: s: v: burde aldrig have været andet og aldrig selv fordret at blive Andet end Folke-Tribuner med Adgang til Statsraadet den ene Sag (Nationaliteten) betræffende.

NB4:122

#

Den franske Republik er en Præsent af Skjebnen. Den er grundet paa en Usandhed, og maa saa begynde med den Usandhed, at man skal bilde hinanden ind, at det var det man vilde, det man havde til Hensigt – uagtet man notorisk Intet vilde, ingen Hensigt havde.

Dette kan Tscherning ypperligt forstaae i en Samtale med mig, Aftenen iforveien – næste Dag er han selv Minister paa samme Maade, just som jeg sagde det om den franske Revolution, at den var liig en Forlovelse paa et Bal i et overstadigt Øieblik, hvor man ikke vidste hvad man gjorde.

NB4:123

#

Ulykken i dette Øieblik er at det ny Ministerium behøver Krig for at holde sig, behøver al mulig Agitation af National-Følelsen. Om vi end let nok kunde faae Fred – hvis Ministeriet ikke er ganske dumt, maa det see, det behøver Krig.

NB4:124

#

Den Tanke kan da aldrig nogensinde i noget Øieblik

»Øieblikket« faae i sit Hoved, at En kunde blive ihjelslagen, fordi han var Kjerlig. Øieblikket forstaaer, og ganske rigtigt paa sin Viis, at den Kjerlige maa være elsket. Men Øieblikket forstaaer ikke sig selv, forstaaer ikke at Det, det kalder Kjerlighed, er Selvkjerlighed (»Øieblikkets« Kjerlighed er Selvkjerlighed) og at det just er »Øieblikket« der altid har slaaet den Kjerlige ihjel.

NB4:125

#

Hvad jeg har skrevet om »Mængden,« det forstod i sin Tid de Liberale, Oppositionen, *Fædrelandet* – nu forstaae de det formdl. ikke mere. Dette vil sige, de have aldrig haft nogen væsentlig ethisk Betragtning. De ville have Mængden paa deres Side – ellers ere de vrede paa den. Men at »Mængden« selv er det Onde, forstaaes ikke.

#

NB4:126

d. 29.

Forunderligt. Da jeg idag mod Sædvane en Eftermiddag læser den efter Tour mig foreliggende Prædiken i Luthers *Postil* – hvad skeer? Det er igjen Evangeliet om Nicodemus.

NB4:127

#

Og naar saa det er forbi det Hele med Holsteen, naar det ikke blev til Noget – naar vi saa skal til at fordøie det Faktum, som een Aftens Bevægelser skaffede Staten paa Halsen – naar saa Blodet overalt er i Bevægelse for Patriotisme, og Masserne giærende: hvad saa?

NB4:128

#

I dette Øieblik maa der naturligviis ingen Opposition være, ingen Modstand mod Regjeringen – og hvorfor? Fordi Oppositionen er kommen til Regjeringen! Leve den msklige Dumhed! Det kan man kalde Frihed.

NB4:129

#

Noget Veemodigt ligger der for mig deri, at jeg virkelig troer de gl. Embedsmænd, just fordi det dog er sædelig opdragne Msker, der har en Forestilling om at lyde, bedre kunne finde sig i at lyde endog et saa phantastisk Ministerium, som vistnok er uden Exempel i Europa, end de Unge i at lyde de Gamle.

Det er som i en Familie, hvor Forældrene ikke have kunnet faae Børnene til at lyde – saa siger Forældrene: nu vel, saa tag I Commandoen og lad os lyde, det gaaer bedre. Og ved Forældrenes Respekt for hvad det er at lyde, gaaer det virkelig et Øieblik bedre. O, men denne Usandhed! Og den maa dog tilsidst føde Ulykker af sig.

Det er for mig rørende, men det er saa, jeg troer virkelig at hiin gl. stolte Hersker, der i Sandhed er født til at regjere og har lært det ved at lyde og tugte sig selv – jeg troer at Biskop Mynster bedre kan gjøre det Kunststykke at lyde Monrad – end den unge Monrad nogensinde har kunnet gjøre sin Skyldighed, at lyde den gl. Biskop.

NB4:130

#

Nei, Opdragelse, Opdragelse er det Verden behøver. Det er det, jeg altid har talt om; det var det, jeg sagde Christian VIII – og det er Det, som man af Alt anseer for det Overflødigste.

NB4:131

#

Maaskee læser ikke en Sjel mine *christelige Taler* – maaskee bliver der Allarm i Leiren – og jeg det mishandlede Offer. Maaskee. O, det er svært at bære en saadan Mulighed.

Hvad er dog det i en fortumlet Tilstand at lade sig slaae ihjel paa Kamppladsen, Arm i Arm med 1000 andre, baaret af Opinionen, til syvende og sidst maaskee uden en eneste Tanke – høist en uklar Følelse – hvad er det mod denne langsomme med Bevidsthed forberedte Fremadskriden, bestandigt med Mulighed af at kunne forhindre det.

NB4:132

#

Og under hele denne Bevægelse høres der ikke et Ord om Religieusitet – ikke eet eneste. Hvo i al Verden vilde falde paa at Danmark er et christeligt Land. Mon virkelig Nogen af dem der nu gaae i Krig tænke paa at opgjøre deres Regnskab med Gud. O, det er saa langt fra, at neppe nogen Præst engang turde minde derom.

NB4:133

#

Naar de ikke troe Moses og Propheterne, troe de heller ikke, om Nogen opstod fra de Døde«. Ganske vist. Thi at troe, er ikke at blive phantastisk forskrækket o: s: v:, som man bliver det for en Afdød, der kommer igjen. En Saadan har maaskee mere Forfærdelse end Moses og Propheterne, men har ikke Alvor – ikke dette Alvorlige: Du skal troe; slig Skræk er ikke Frygt og Bæven, ei heller slig Underkastelse Troens.

#

NB4:134

#

I gl. Dage var det saaledes. Der stod en Enkelt som havde forstaaet noget Sandt. Just fordi han stod saa eensom bærende dette uhyre Ansvar og maaskee ogsaa i Lidelse stærkere og stærkere: just derfor opdagede han saa det Sande inderligere og inderligere, thi dette er just Spændingen, hvori det opdages.

Nu derimod sætter man strax Mængden til, man skyder den Gjenvei, istedenfor at seire lidende, vil man strax seire. Men at seire ved Hjælp af Mængden, er just Usandhed, er at forraade Sandheden.

#

NB4:135

#

Det kunde være interessant, engang i Exempler at udvikle hvad der æsthetisk og kunstnerisk forstaaes ved evige Billeder, hvilket Stemningens Grund-Forhold der maa være mell. Billedets enkelte Dele for at høre sammen til et evig Billede.

En Baad i Kallebro-Strand, en Baad med een Mand i, som staaer bagerst i Enden, stagende Aal, hvorved han tvinger Baaden til at løfte den anden Ende i Veiret – et fiint nüanceret Graa-Veir: det er et evig Billede. En almdl. Seilbaad i Kallebrostrand er intet evigt Billede og hvorfor ikke, fordi en Seilbaad intet væsentlig Forhold har til Kallebrostrands Eiendommelighed.

Esrom-Søe fordrer en Seilbaad, men med Damer i.

NB4:136

#

Det Abstrakte kan frembringe en uhyre Virkning. Naar jeg saaledes i en Tale siger: der henne^a, der ved Leddet, hvor Bondemanden staaer - lutter abstracta: der - Veien - svinger af - Leddet - Bondemanden.

a der hvor Veien svinger af

Leddets kan være 100,000 Led; Bondemanden kan være Millioner.

Dette er Phantasiens evig Eet. Ligesom dette Phantasiens evige ene Gang: saa gaaer da Msket ud i Livets Morgen.

#

NB4:137

#

Disputeret e concessis .

Antaget (posito), at Det » *Fædrelandet*« nu har bragt op er saa Fortræffeligt: for fjorten Dage siden var det jo forhaanet og man trak paa Skuldrene af det. Er det saa ikke saligt at lide Forhaanelse for en god Sag!

NB4:138

#

Det er et ypperligt Ordsprog, som staaer i *1001 Nat*: Den, som ikke vil lade sig regjere af sine Egne, han skal tyranniseres af en Fremmed.

Det staaer i Slutningen af 3^{die} Bind, i een af de Lignelser (tagne fra Dyrene, som ender dette Bind.

NB4:139

#

Det vildfarende Faar - er Billedet paa den Elendighed: at fare vild; Den tabte Penning Billedet paa den Elendighed at blive borte i Verden. I det ene er der mere Skyld, i det andet mere Lidelse. Et ringe Msk taber saa let Forestillingen om sig selv, som var han slet Intet, han der er overseet af alle. Men Xstus søger den tabte Penning; den tabte Penning er Ham vigtigere end de 99.

#

NB4:140

#

Det vilde være en rigtig humoristisk Replik i Situation, hvis En mødte en Anden og sagde: »god Dag, naa, det er da længe siden jeg har seet Dem« – og den Anden svarede »ja, Gud skee Lov og Tak.«

NB4:141

#

Jeg har (i *Kjerlighedens Gjerninger*) bemærket: Tænkernes Tid er forbi. Snart maa man sige: Tankernes Tid er forbi.

NB4:142

#

Text til en Fredags-Tale

Joh: Aab: 3, 20.

#

NB4:143

#

Jeg forstaaer mindre og mindre Mskene. Det der forkyndes i Kirkerne er egl. ikke Xstd; Paa den ene Side synes det at interessere Regjeringerne og Præsterne at Landet ansees for at være Xsten, paa den anden Side have Mskene selv en dunkel Forestilling om at det dog maa være et Gode at være en Christen, hvorfor de endda nok vil have Navn deraf, og ønske, at man beviser dem at være det. Men egl. Xstd. er der Intet af. Det Præsten prædiker er ikke langt fra at blive Blasphemie. Man finder i allehaande Livets Trivialiteter Analogier til det Høieste. En Mand har et Tab, vupti kalder Præsten det Isaak som Abraham offrer. Hvilket Vrøvl. Er det at offre er det at tabe? At offere er frivilligt at bibringe sig et Tab. En Mand er sygelig vupti er det Pælen i Kjødet. Pro dii immortales. Der leves aldeles som i Hedenskabet, hvor man dog ogsaa eftertragtede en vis udvortes

Retfærdighed og saa sørgede over jordisk Nød og fattede Trøst derfor. Men i Xstheden tales der strax om Gethsemane.

Derfor kan man let blive slaaet ihjel for at forkynde Xstd. Thi Mskene vil være Xstne, men de ville Intet høre om hvad Xstd. i Sandhed er. De kæmpe for Navnet af Xstne, og hade derfor Den, der vil gjøre dem det anstrengt at være det.

#

NB4:144

#

Mit Forhold

Danmark er et meget lille og smaaligt Land, hvor alle kjende hinanden, hvor Msk-Frygten er den høieste Gud, det at blive ridicul (det være nu med Rette ell. ikke) det meest Frygtede. Disse Proportioner er Landets Undergang: Danmark gaaer op i Kiøbh., Kiøbh. bliver en Kjøbstad.

I denne H: var i min Tid Alt saa demoraliseret som muligt, og efter en Maalestok som er uhørt: det eneste Læste og det af alle Læste i Landet var misundelig, smaalig Bagvaskelse, Snakken om hinanden, et Usselhedens Tyrannie, hvis Aand var jødisk trællensindet sigselvforagtende Nedrighed.

Her har jeg vovet at handle. Jeg blev væsentligen offret.^a Pøbelen forhaanede, de Fornemme, hvem jeg ellers var for stor, lode mig i Stikken; Ingen, ikke een Eneste, bogstaveligen ikke een Eneste var der, som havde Øie for Danmarks Eiendommelighed, hvor Ondet var (i dette ell. lykkeligt begavede og i udv. Forstand begunstige Folk, der netop derfor ingen større Fare kjendte end at blive latterlig), hvor rigtigt jeg havde opfattet Forholdet, hvor uegennyttigt jeg handlede.

a den eneste Maade paa hvilken der var Noget at udrette.

Give Gud, at mit personlige Liv var saa reent, som mit Forfatterliv er dybsindigt og uegennyttigt.

#

NB4:145

#

I 4de Bind [a] af *1001 Nat* findes flere ypperlige Smaahistorier. fE 759 *Nat*, 760. 763.-765. Om de fattige Folk, der bad til Gud at faae lidt Hjælp, og saa lod han en Rubin falde ned. De glædede dem meget. Men om Natten drømte Konen, at hun var i Paradiis og saae der utallige Prædikestole og Throner. Da hun spurgte for hvem de vare? svaredes, at det var for Propheterne, for de Oprigtige og Fromme. Hun spurgte, om der ingen var for hendes Mand. Den vistes hende – men hun bemærkede en Spalte paa den ene Side, og man forklarede hende, at denne Spalte betydede den Rubin, der var faldet ned til dem. Saa blev hun saa bedrøvet, bad hendes Mand at bede Gud at tage Rubinen igjen »det er bedre at taale Armod disse faae Dage end at skulle sidde blandt de Herlige paa en Throne, som har en Feil.

[a] Alle disse Fortællinger ere ypperlige og bør bringes i Erindring.

#

NB4:146

#

Man pleier jo dog ellers at antage Analogien mell. Generationens Liv og Individets, at Generationen har Aldere ligesom Individet. Hvorfor da ikke antage, at det ender med, at Generationen gaaer i Barndommen.

NB4:147

#

Psalm: 116, 10: jeg troer, derfor taler jeg, men

jeg er saare ydmyget.

NB4:148

#

Brorson^o 70v. 5

At Himlen er mit Øiemeed,

Og Veien er Bestandighed.

#

NB4:149

#

Pharisæeren og Tolderen.

Den Ene slog Øiet op

Den Anden slog Øiet ned

hvorledes den sande Beden slaaer Øiet op og
hvorledes den slaaer det ned.

NB4:150

#

Efterhaanden som i Verdens-Udviklingens stigende
Reflexion ogsaa Individualiteterne blive mere og mere
subjektiv reflekterede, hver Subjektivitet for sig: desto
mere uproportioneret viser det sig saa, at En er
Konge. Kongen er egl. et Appellativum, tilhører
væsentligen Naturstaterne, hvor Individet ikke er
reflekteret i sig selv, hvor det derfor, som i Rusland,
ikke falder Kongen ind, at hans Personlighed skal
influere paa Stats-Styrelsen, at en ny Personlighed
igjen skal omforandre hele Organismen.

NB4:151

#

Der kunde skrives 7 Taler over de Ord:

[a] cfr *Journalen NB⁵* p. 26 o: fl.

Kommer hid til mig alle I som arbeide og ere
besværede, jeg vil give Eder Hvile.

Kommer hid; thi Han antager, at de som arbeide og ere besværede tungt nok føle Byrden og Arbeidet, og nu staae der raadvilde og sukkende, En staaer og seer allevegne om, om han dog ikke kunde finde en Udvei, en Anden sidder ved sit Tab og øiner ingen Trøst o: s: v: men alle søgende: derfor siger han kommer hid. Den, som ophørte at søge indbyder han ikke.

Kommer hid. Thi han antager at de der arbeide og ere besværede de ere saaledes trættede og anstrengede, at det som i en Bedøvelse, næsten er gaaet dem af Glemme, at der er Trøst, om de dog saa gjerne vilde hjælpes – det er en Art Aandens Besvimen: derfor maa han kalde paa dem og bringe dem i Erindring, at der er Trøst.

NB4:152

#

NB NB.

Onsdagen. 19 April.

Mit hele Væsen er forandret. Min Skjulthed og Indesluttethed er brudt – jeg maa tale.

Store Gud giv Naade!

Det er dog et sandt Ord om mig, hvad min Fader sagde »der bliver aldrig Noget af Dig, saa længe Du har Penge.« Han har talt prophetisk, han troede jeg vilde svire og sværme. Men det just ikke. Nei men med min Skarpsindighed og med mit Tungsind og saa

[b]

#

Kommer hid! Thi ethvert Selskab har et Symbolumell. Noget, hvorpaa man kan see, at han hører til det. Naar en Pige er pyntet og skal til Bal, kan man see paa Paaklædningen, at hun skal til Bal. Saaledes er det at arbeide og være besværet Skjelnetegnet.

#

[c] Kommer hid! Selv om I ikke bære Skjelnetegnet i det udvortes – naar I blot bære det skjult. Kom kun med salvet Hoved og med toet Ansigt, naar Du blot inderligt arbeider og er besværet, Du er en Indbuden.

[a] Ak, hun kunde ikke bryde mit Tungsinds Taushed. At jeg elskede hende – intet er vissere – og saaledes fik mit Tungsind hvad der var nok at tære paa, o det fik en rædsom Tilgift.^a At jeg blev Forfatter skyldes væsentligen hende, mit Tungsind og mine Penge. Nu skal jeg med Guds

med Penge: o, hvilke Begunstigelser for at udvikle al
Selvplagelsens Qvaler i mit Hjerte.

Hjælp blive mig selv, jeg troer nu paa, at Christus
vil hjælpe mig til at seire over mit Tungsind, og
saa bliver jeg Præst.

Jeg har i dette Tungsind dog elsket Verden, thi
jeg har elsket mit Tungsind. Alt har hjulpet til at
spænde mig Forholdet høiere, hendes Lidelse, al
min Anstrengelse, endeligen at jeg har levet
forhaanet har bidraget ved Guds Hjælp til
endeligen nu, da jeg er bragt til at maatte sørge
for mit Udkomme, at bryde igjennem.

a og endnu kunde hun ikke være blevet min. Jeg
var og er en angrende Individualitet, og fik kun
min Straf rædsomt forøget ved at være begyndt
paa det Forhold.

Saa forunderlig beleiligt, just som jeg havde besluttet
at tale, kom min Læge. Dog taledede jeg ikke til ham,
det er mig for pludselig. Men min Beslutning staaer
fast, at tale.

Skjærtorsdag og Langfredag ere for mig blevne sande
Hellig-Dage.

NB4:153

#

Løverdag.

Jeg har idag læst Luthers Prædiken efter Tour, den var
Evangeliet om de 10 Spedalske. O, Luther er dog
Mesteren for os Alle.

#

NB4:154

#

Nye Taler om Lilierne og Fuglen .

Men siger Du maaskee: o, gid jeg var en Fugl, der
lettere end alt jordisk Tyngende hæver sig i Luften,
saa let, at den endog kan gjøre sig let nok til at bygge
Rede paa Havet. Gid jeg var som en Blomst i Engen o:
s: v: Det vil sige, det som Digteren anpriser som den
høieste Lykke, til hvilket Mskets Ønske stræber
tilbage, hvor ubilligt at gjøre det til Læremesteren for
Den, som skal fremad.

Digterisk er nemlig Umidd. det man ønsker sig tilbage
til (man ønsker Barndommen tilbage o: s: v:), men

christelig er Umidd. tabt og den skal ikke ønskes tilbage men naaes igjen.

I disse Taler vil altsaa blive at udvikle Conflikten mell. Poesie og Xstd. Hvorledes Xstd i en vis Forstand i Sam[men]ligning med Poesien (der er ønskende, bedaarende, bedøvende, forvandlende Livets Virkelighed til en østerlandsk Drøm, som naar en ung Pige kunde ønske at ligge hele Dagen paa en Sopha og lade sig fortrylle) er Prosa – og dog netop Evighedens Poesie.

Selvfølgelig vil Lilien og Fuglen^a denne Gang faae end mere poetisk Colorit og Farvepragt, just for at vise, at det Poetiske skal bort. Thi naar Poesien i Sandhed skal falde (ikke for en tvær og treven Præsts Snak) saa skal den have Høitidsklæderne paa.

a ∴ Natur-Skildringen.

[b] Her kunde ogsaa tages et Hensyn til den Bemærkning af Zeuthen i et Brev for en Uges Tid siden (som jeg i en skjødesløs Hentydning i Svaret ligesom slog paa at ville tage H: t:): »at der ogsaa gives en Bekymring for den Dag Igaar betræffende hvad man har spist – og ikke betalt.« Vanskeligheden er nemlig at faae den Dag Idag forudsætningsløs. d. 17 Mai 48.

NB4:155

#

NB NB.

2^{den} Paaskedag.

Nei, nei min Indesluttethed lader sig dog ikke hæve idetmindste ikke nu. Den Tanke at ville hæve den kommer til at beskæftige mig saa meget og saaledes i ethvert Øieblik, at den blot sætter sig mere og mere fast.

Det trøster mig dog, at jeg har talt til min Læge. Jeg har ofte gaaet og været bange for mig selv, at jeg maaskee skulde være for stolt til at tale til Nogen. Men som jeg har gjort det tidligere, saa har jeg gjort det nu igjen. Og hvad veed egl. Lægen at sige? Intet. Men for mig er det af Vigtighed, at jeg har respekteret den msklige Instants.

Min Aands-Arbeiden tilfredsstillter mig saa aldeles, og gjør at jeg med Glæde finder mig i Alt, naar jeg blot maa tilhøre den. Saaledes kan jeg ogsaa forstaae mit Liv: at jeg forkynder andre Trøst og Glæde, selv bunden i en Smerte, som jeg ingen Lindring seer for – uden just den, at jeg saaledes kan arbeide med min Aand. O, i denne H. er der fra min Side sandeligen Intet at indvende mod mit Livs-Vilkaar, tværtimod jeg takker Gud hver Dag, at han har forundt mig meget mere end jeg nogensinde havde ventet, jeg beder

ham hver Dag at tillade mig at turde takke ham – det veed han.

Men Sagen var denne. Min Fremtid bliver vanskeligere og vanskeligere m: H: t: Udkommet. Havde jeg nu ikke denne Indesluttethed at trækkes med, saa kunde jeg blive Embedsmand. Nu vanskeligt. Saa har jeg ogsaa længe gaaet og grundet paa om det dog ikke skulde være muligt at trænge igjennem, og ved det jeg hidtil væsentligen har opereret eviterende, glemmende, har jeg oftere tænkt, at det var min Pligt, især forsaavidt denne Indesluttethed kan blive mig Anledning til Synd, at gjøre et Forsøg paa offensivt at gaae tilværks.

Havde jeg ikke gjort det, vilde jeg altid have det at bebreide mig. Nu har jeg gjort det og forstaaer mig selv igjen, bedre end før, hvortil dette just har været mig behjælpelig.

Jeg haaber nu til Gud, at han paa een ell. anden Maade vil komme min Virksomhed som Forf. til Hjælp, ell. paa anden Maade hjælpe paa mit Udkomme, og saa lade mig vedblive at være Forf.

Vel troer jeg paa Syndernes Forladelse, men jeg forstaaer det saaledes, som hidtil, at jeg maa bære min Straf Livet igjennem at blive i denne Indesluttetheds smertelige Fængsel, fjernt fra Samfund med andre Msker i dybere Forstand – dog formildet ved Tanken om, at Gud har tilgivet mig. Saa høit kan jeg idetmindste endnu ikke komme i Troen,^a at jeg kan troe denne smertelige Erindring bort. Men troende værger jeg mig mod Fortvivlelsen, bærer Indesluttethedens Smerte og Straf – og er saa ubeskrivelig lykkelig ell. salig i den Aandens Virksomhed, som Gud saa rigeligt og naadigt har forundt mig.

a saadan Troens Frimodighed kan jeg endnu ikke vinde

Skal min Indesluttethed brydes igjennem, skeer det maaskee snarere ved at Gud paa een ell. anden Maade hjælper mig ind i en Livs-Stilling, og nu hjælper mig til at faae hele mit Sind derhen. Men paa denne formelle Maade at ville hæve en Indesluttethed ved i eetvæk at tænke paa at hæve den fører lige til det Modsatte.

NB4:156

#

Det var et Mirakel, da Christus sagde til den Værkbrudne: Dine Synder ere Dig forladte ell. stat op at gaae. Men naar dette Mirakel nu ikke skeer mig – hvilken Troens mirakuløse Frimodighed for at troe, at Synden ganske er glemt, saa Mindet om den intet Ængstende har, Dette i Sandhed at troe sig til at blive et nyt Msk., saa man neppe kan gjenkjende sig selv igjen.

NB4:157

#

Læren om Syndernes Forladelse maa jeg dog bestandigt komme nærmere og nærmere.

NB4:158

#

Men jeg trænger til legemlig Recreation og Hvile. Correctur-Læsningen af den sidste Bog i en saadan Tid, Anfægtelsen m: H. t: Udgivelsen, det pecuniaire Spørgsmaal i Tidens Vanskelighed, 7 Aars fortsatte Arbeiden, at jeg skal flytte, at man nu endog tager min Anders fra mig, og jeg staaer ganske – dog bestandigt (Gud være lovet! det Eneste, der hjælper mig!) arbejdende og producerende (thi selv i disse Dage har jeg skrevet paa den ny Bog om *Sygdommen til Døden*): alt Dette har anstrenget mig lidt. Nu havde jeg tillige regnet paa iaar at skulle reise endog meget – og saa er der intet Sted at reise hen.

Deraf en bekymret Anfægtelse – som dog med Guds Hjælp skal hjælpe mig til og har hjulpet mig til bedre at forstaae mig selv. Priset være Gud; det er dog mit Livs lykkelige Side, denne hidtil Gud være lovet uopslidelige og altid sig foryngende Kilde til Glæde: at Gud er Kjerlighed.

Mere og mere forstaaer jeg, at Xstd egl. er os Msker for salig. Man betænke dog hvad det vil sige, at turde troe, at Gud ogsaa for min Skyld er kommen til Verden. Det lyder jo næsten som var det den meest gudsbespottelige Formastelse, at et Msk. turde formaste sig til at troe noget Saadant. Dersom det ikke var Gud selv, der havde sagt det – dersom et Msk. havde hittet paa det, for at vise, hvilken Betydning et Msk. har for Gud: ja, det vilde af alle Gudsbespottelser være den rædsomste. Men derfor er det hell. ikke opfundet, for at vise, hvilken Betydning et Msk. har for Gud – men for at vise, hvilken uendelig Kjerlighed Guds Kjerlighed er. Thi vel er det uendeligt, at han bryder sig om en Spurv, men for Synderes Skyld (og en Synder er jo endnu mindre end en Spurv) at lade sig føde og døe: o, uendelige Kjerlighed.

NB4:159

#

NB. NB.

d. 11 Mai 48.

De fleste Mennesker ville (hvis een eller anden Lidelse, eet eller andet Kors, en af disse sørgelige

Indskrænknings for Sjelen var dem fra deres tidligste Tid anviist at bære) begynde med at haabe og som det hedder at troe, at det nok vil blive bedre, at Gud nok vil gjøre det godt o: s: v:, og saa langt om længe, naar der dog ingen Forandring indtraadte, vilde de lidt efter lidt lære at tye til det Eviges Hjælp ∴ resignere og styrkes ved at nøies med det Evige. – Den dybere Natur, eller Den, hvem Gud har anlagt mere evigt, begynder lige strax med at forstaae, at dette maa han nu bære, saa længe han har at leve, en saadan overordentlig, paradox Hjælp tør han ikke forlange af Gud. Men derfor er Gud lige fuldt Kjerlighed, Intet ham vissere. Han resignerer altsaa, og da det Evige ligger ham nær, finder han saaledes Hvile, bestandigt saligt forvissat om at Gud er Kjerlighed. Men Lidelsen maa han finde sig i. Saa langt om længe, naar han bliver mere og mere concret i Livets Virkelighed, kommer mere og mere til sig selv qua endeligt Væsen, naar Tiden og Tidens Succession udøver sin Magt over ham, naar det trods al Anstrengelse dog bliver saa vanskeligt Aar efter Aar at leve hen ene hjulpet af det Evige, naar han i en mere ydmyg Forstand bliver Msk, ell. lærer hvad det er at være Msk. (thi i hans Resignation er han dog for ideal, ell. abstrakt, hvorfor der ogsaa i al saadan Resignation er nogen Fortvivlelse): saa er Troens Mulighed for ham, om han nu i Kraft af det Absurde vil troe, at Gud vil hjælpe ham timeligt.¹ (Her ligger alle Paradoxerne. Saaledes er ogsaa Synds-Forladelse at hjælpes timeligt, ellers er det Resignationen, der kan udholde at bære Straffen, dog forvissat om, at Gud er Kjerlighed; men Troen paa Syndsforladelse er at troe, at i Tiden er Synden af Gud glemt, at det virkelig er sandt, at Gud glemmer.)

Dette vil sige, de fleste Mske komme slet ikke til Troen. De leve en lang Tid hen i Umiddelbarhed, og endelig drive de det saa til nogen Reflexion, og saa døe de. Undtagelserne begynde, aldeles bagvendt, fra Barn af dialektisk ∴ uden Umiddelbarhed, begynde med det Dialektiske, med Reflexionen, leve saaledes hen Aar efter Aar (omtrent lige saa længe som de Andre leve blot umiddelbart) og saa, i en modnere Alder, saa viser Troens Mulighed sig for dem. Thi Troen er Umiddelbarheden efter Reflexionen.

Undtagelserne faae naturligviis en høist ulykkelig Barndom og Ungdom; thi at være væsentlig Reflexion i den Alder, der naturligt er umiddelbar, er det dybeste Tungsind. Men det kommer igjen; thi de fleste Mske drive det saa ikke til at være Aand, hele deres Umiddelbarheds mange lykkelige Aar er i Retning af Aand Sinkerie, og derfor komme de aldrig til Aand. Men Undtagelsernes ulykkelige Barndom og Ungdom forklarer sig til Aand.

Forunderligt, hvor dog Guds Kjerlighed overvælder mig – ak, jeg veed tilsidst ingen sandere Bøn, end hvad jeg atter og atter beder, at Gud overhovedet vil tillade mig, at han ikke vil blive vred paa mig, fordi jeg

ieetvæk takker ham, at han har gjort og gjør, ja og gjør, saa ubeskriveligt meget Mere for mig end jeg nogensinde havde ventet. Omgivet af Forhaanelse, plaget Dag ud og Dag ind af Menneskenes selv mine Nærmestes Smaalighed veed jeg intet Andet der hjemme, eller i mit Inderste, end at takke og takke Gud; thi jeg forstaaer, at det er ubeskriveligt hvad han har gjort for mig. Et Menneske – og hvad er dog et Msk for Gud, et Intet, mindre end Intet; og nu et stakkels Menneske, der fra Barn af er faldet i det elendigste Tungsind, sig selv en Angestens Gjenstand: og saa hjælper Gud saaledes, og forunder mig, hvad han har forundt mig! Et Liv, som var mig selv til Byrde, hvor meget jeg end stundom forstod alle de lykkelige Anlæg, men som Alt forbittredes mig ved det sorte Punkt, som fordærvede det Hele; et Liv, hvorom jeg selv forstod, at hvis andre Msker kjendte dets Hemmelighed, da var jeg fra tidligste Tid anviist at være en Gjenstand for Ynken og Medlidenhed, en Byrde for mig selv: et saadant Liv tager Gud sig af. Han lader mig i stille Eensomhed græde for ham, udgræde og atter udgræde min Smerte, saligt trøstet ved at vide, at han bekymrer sig om mig – og imidlertid giver han dette Smertens Liv en Betydning, som næsten overvælder mig, giver mig Lykke og Kraft og Viisdom til alle mine Præstationer, til at gjøre hele min Existents til et reent Udtryk for Ideer, ell. det gjør han den til.

Thi saaledes seer jeg nu saa tydeligt (atter til ny Glæde over Gud, ny Leilighed til at takke), at mit Liv er anlagt. Mit Liv er begyndt uden Umiddelbarhed, med et rædsomt Tungsind, i den tidligste Barndom allerede forstyrreret i dets dybeste Grund, et Tungsind, der styrtede mig en Tid i Synd og Udsvævelse, og dog mskelig talt næsten mere afsindig end skyldig. Saa standsede min Faders Død mig væsentligen. At hiin mit Væsens Grund-Elendighed kunde hæves, turde jeg ikke troe: saa greb jeg det Evige, saligt forvisset om, at Gud dog er Kjerlighed, om jeg ogsaa hele mit Liv skulde lide saaledes; ja, saligt forvisset derom. Saaledes saae jeg mit Liv an. Da bliver jeg endnu engang, og sympathetisk, stødt ned i mit Tungsinds Afgrund ved at maatte bryde min Forlovelse, og hvorfor, just fordi jeg ikke turde troe, at Gud vilde hæve mit Væsens Grund-Elendighed, tage mit næsten afsindige Tungsind bort, hvad jeg nu ønskede med min Sjels hele Lidenskab for hendes og saaledes igjen for min Skyld. Det var saa tungt som muligt at maatte reproducere min egen Elendighed. Jeg resignerede atter anden Gang. Blot betænkt paa at arbeide hende flot, gik jeg et saadant Liv imøde, men, Gud være lovet, stadigt forvisset og saligt forvisset om, at Gud er Kjerlighed, Intet har været mig vissere.

Og nu, nu da jeg paa mange Maader er bragt til det Yderste, nu (siden sidste Paaske-Fest, om end med Mellemrum) nu er der vaagnet et Haab i min Sjæl, at Gud dog kunne ville hæve hiin mit Væsens Grund-Elendighed. Det er, nu er jeg ved Troen i dybeste Forstand. Troen er Umiddelbarheden efter Reflexionen. Som Digter og Tænker har jeg i Phantasie-Mediet fremstillet Alt, selv levende i Resignationen. Nu kommer Livet mig nærmere, ell. jeg kommer nærmere til mig selv, kommer til mig

selv. – For Gud er Alt muligt, denne Tanke er nu i dybeste Forstand mit Løsen, har vundet en Betydning for mig, som jeg aldrig havde tænkt mig. At jeg aldrig i noget Øieblik maatte formaste mig, fordi jeg ingen Udvei seer, til at sige, at der derfor ingen skulde være for Gud. Thi dette er Fortvivlelsen og det Formastelige, at forvexle sin Smule Phantasie og Deslige med den Mulighed Gud raader over.

1 Anm. Dette er den inverse Gang, hvilken overhovedet er »Aand«. Aand er den anden Gang. Humor er ikke Lune; men findes, dialektisk rigtigt, hos et Msk, der ulykkeligt blev bedragen for sin Barndom, og saa senere blev Aand og nu opmærksom paa Barndommen.

NB4:160

#

d. 13 Mai 48.

Rapport angaaende *Sygdommen til Døden*.

Denne Bog har en Vanskelighed; den er for dialektisk og streng til ret at kunne bruge det Rhetoriske, det Opvækkende, det Gribende. Titlen selv synes at tyde paa at det skulde være Taler, Titlen er lyrisk.

[a] Skulde den lægges rhetorisk an, maatte den samles under visse Hovedprædikater, som hver blev een Tale. Hvorledes det maa forstaaes med det Udtryk »Sygdom til Døden.«

Nº 1. Dens Skjulthed.

Ikke blot at Den, der har den, ell. at En der har den, kan ønske at skjule den. Nei, det Frygtelige, at den er i den Grad skjult, at En kan have den, uden at vide det.

Nº 2 dens Almindelighed. enhver anden Sygdom er dog paa en ell. anden Maade begrændset, ved Clima, Alder o: s: v:

Nº 3 dens Vedvarenhed gennem alle Aldere – i Evigheden.

Nº 4 Hvor den har sit Sæde? I Selvet. fortvivlet Uvidenhed om at have et Selv; vidende om at have et Selv, fortvivlet ikke at ville være sig selv, ell. fortvivlet at ville være [sig] selv.

Men Sagen [er] for et rhetorisk Anlæg er Opgaven altfor stor, idet saa hver enkelt Skikkelse skulde tillige digterisk tegnes. Det Dialektiskes Bogstavregning gjør det bedre af.

Maaskee bliver den slet ikke at bruge men i ethvert Tilfælde har den beriget med et ypperligt Schema, som altid kan bruges men mere skjult i Taler.

Sagen er førend jeg egl. kan begynde at bruge det Rhetoriske, maa jeg altid have det Dialektiske aldeles gelaufigt, mange Gange gjennemgaaet det. Det var ikke Tilfælde her.

NB4:161

#

Men her blev det dog bedst at bruge Titelen *Sygdommen til Døden* den er saa rhetorisk

Læren om Synden kunde maaskee foredrages saaledes.

1.)

det Sted i Jacob

: Ingen fristes af Gud, Enhver fristes af sig selv (Selvet)

2) Rom 7.

Kjød og Blod. En anden Lov i Kjød.

3) Eph:

Vi have ikke blot Strid med Kjød og Blod men med Fyrstendømmer og Magter.

Her Selvskheden

fortvivlet ikke at ville være sig selv ell f. at ville være sig selv.

4) Enhver, der gjør Synd, er Syndens Træl.

Syndens Trældom.